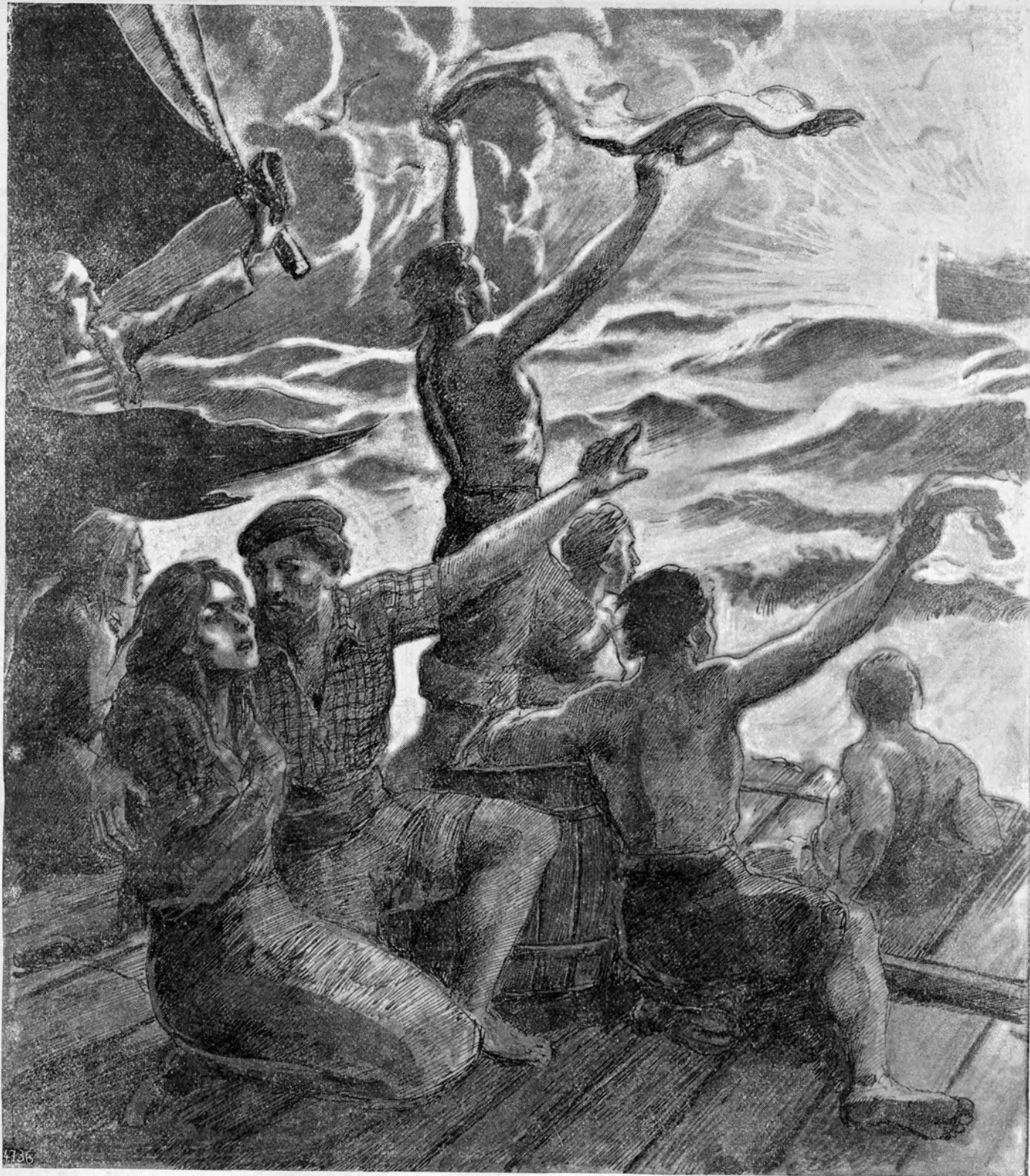


Poštnina plačana
v gotovini



Brodolomcem
se bliža rešitev!

Vzajemna **Svoboda**

ILUSTRIRANA KULTURNA IN DRUŽINSKA REVIIJA

ŠTEV. 5 ~ MAJ 1939 ~ IZHAJA MESEČNO ~ LETO III

Konzumno društvo za Mežiško dolino

r. z. z. o. z. v Prevaljah

Poštni predal šte. 3. Poštni čekovni račun 12.048.
Telefon interurban šte. 5. Brzjav: Kodes Prevalje.

**Osrednja pisarna in centralno
skladišče v Prevaljah**

Podružnice:

Prevalje, Leše, Mežica, Črna I, Črna II, Sv. Helena, Guštanj,
Muta, pekarna v Prevaljah ter 7 lastnih združnih domov v
Mežiški dolini.

Zadruga nudi svojim članom vedno sveže blago po najnižjih
cenah. Hranilne vloge sprejema centrala v Prevaljah in njene
podružnice ter jih obrestuje po najvišji obrestni meri. Prodaja
se le članom. Član društva lahko postane vsak.

Delež znaša samo Din 100.—.

Delavke, delavci, nameščenci, kmetje in obrtniki ter sploh vse
ljudstvo, kupujte življenjske potrebščine le v svojih zadrugah!

V slogi je moč, v delu rešitev!

Splošna gospodarska in konzumna zadruga za Gorenjsko

r. z. z. o. z., Jesenice-Fužine, Cankarjeva 3.

Prodajalne: Sava, Jesenice, Borovlje, Kor. Bela, Dobrava, Sp. Gorje, Mojstrana. —
Združne gostilne: na Savi v Del. domu, na Kor. Beli, nasproti postaje. — Združni
kino: Radio poleg Del. doma. — Delavska domova: na Savi-Jesenicah, v Sp. Gorjah!

KONZUMNO DRUŠTVO RUDARJEV

Hrastnik, r. z. z. o. z. — Ustanovljeno 1906

Ima 3 prodajalne, združno gostilno in pekarno. Član postane lahko vsak. Delež
Din 100.—. Sodrugi, sodružice podpirajte Vašo zadrugo, Vaš Delavski dom.

Slovenska narodna podporna jednota

največja slovenska gospodarska in dobrodela
zadruga v SEVERNI AMERIKI. — Najboljša za-
varovalnica za življenje, bolezen, poškodbe itd.
— Posluje v Zedinjenih državah in Kanadi. — Ima
približno 50.000 članov v obeh oddelkih
in blizu 627 podružnic po raznih krajih Amerike.

**Premoženja nad
7,500.000 dolarjev**

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So.

Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NAJVEČJI SLOVENSKI PUPILARNOVARNI ZAVOD



MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA



Stanje vlog preko Din 420,000.000.—

Lastne rezerve nad „ 26,000.000.—

Dovoljuje posojila proti vknjižbi

Za vse obveze hranilnice jamči:

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

Mestna hranilnica

v Mariboru, Orožnova ulica 2

sprejema hranilne vloge na hranilne knjižice
in tekoči račun in jih obrestuje najkulantneje.
Za vse obveznosti jamči mestna občina mari-
borska z vsem svojim premoženjem in vso
davčno močjo.

Nove vloge izplačuje brez vsakih omejitev!

Telefon 20-03

Poštni čekovni račun 11.427

Ustanovljena 1862

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

ima največjo zalogo zabavnih, stro-
kovnih in učnih knjig. Pri gotovem
jamstvu se dovolijo odplačila. Izvr-
šujejo se vsa naročila na tu- in ino-
zemske časopise.

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 16

Izhaja mesečno. Letna naročnina din 20.— (za inozemstvo din 40.—), polletno din 10.—, posamezna številka din 2.—, za člane »Vzajemnosti«
plačajo društva po din 1.50 mesečno ali din 18.— letno. Poštni čekovni račun št. 12.249. Rokopise pošiljati na: Delavska kulturna zveza »Vza-
jemnost« Ljubljana, Delavska zbornica, poštni predal 290. — Rokopisi se ne vračajo. — Uprava: Maribor, Sodna ulica 9/II.

Delati je treba!

Dr. Anton Dermota

Pred 25-imi leti, 3. maja 1914., je umrl komaj 38 let star eden prvih slovenskih intelektualcev, ki se je po Masarykovi šoli pridružil socializmu in se s peresom, govorom in organizacijskim delom trudil, da se dvigne soc. gibanje na Slovenskem. Cankarjeva družba izda ob njegovi 25-letnici smrti izbrana dela pod naslovom »Slovenski politični problemi« in njegov življenjepis. Mi pa priobčujemo to-le njegovo razpravo, ki je izšla že 1902. leta v predvojni socialistični reviji »Naši Zapiski« in ki je aktualna žal še danes — pravimo žal — ker bo vsakdo videl iz nje, kako malo napredka je bilo v našem političnem življenju v štirih desetletjih, ki so skoro minula od takrat. In nič drugega ne bo pomagalo, če hočemo priti naprej, kakor da poslušamo in sledimo pokojnemu dr. A. Dermoti. Uredništvo.

Slovenci! Veliko smo jokotali, načivkali smo brez uspeha na cente papirja ... Doba jokotanja naj neha, le moška beseda velja!

To so pisale »Novice« 1. 1861. za novo leto. Ali se je do danes že emancipirala javnost slovenska od tistega pogreška, ki ga ji je očital pred 42. leti dr. J. Bleiweis?

Znano je, da se je izvrševalo vse politično delo slovensko od nekdaj že v enostranskem načinu. Od nekdaj smo padali iz ekstrema v ekstreem. Zato pa ima vse javno delovanje med našim narodom doslej znak polovičarstva, površnosti. Čisto nič enotno premišljenega, vse je le fragmentarno. Vidimo pač mogočne izbruhe, žal, le hipne, naše življenjske moči, a to je le znak životarjenja, ne pa življenja našega.

Zakaj je tako?

Ta resnica se tajiti ne da: Začetkom našega pojavljanja v političnem življenju smo hoteli doseči svojo rešitev izključno le s političnim delovanjem. Trdno smo upali, da nas reši državni zbor in naši državnozborski poslanci s pomočjo slovanskih bratov naših, slovanske vzajemnosti. Trpelo je to sicer leta in leta, preden smo prišli do spoznanja, kako nezadostno, enostransko je bilo tako reševanje naroda. Do tega spoznanja pa nismo prišli iz svoje iniciative, ampak posneli smo ga po tujih navodilih. Tista »visoka« klerikalna politika umrlega poslanca Kluna in tovarišev se je morala umakniti »demokratičnejši« krščansko-socialni struji, propagirani po dr. Mahničju, dr. J. Ev. Kreku i. dr. in posneti po vzoru dunajskega Luegra. In liberalci so tudi uvideli, da ne zadošča več samo diplomatziranje, temveč da se je treba približati ljudstvu in mu razložiti, za kaj gre, ako se govori o ekzistenčnem boju slovenskega naroda. Tudi liberalci so se skušali demokratizirati. Ne dvomim, da pri obeh strujah niso ostali brez zasluge za to moderniziranje socialni demokratje; zlasti pri prvi stranki, ki je od teh največ prevzela in zato — s pomočjo drugih činiteljev, ki samo ona disponira z njimi — tudi dosegla največ uspehov. Liberalci so bili pri nas od svojega rojstva že bolj naklonjeni nazadnjaštvu; zato so trdovratno običali pri nekaterih točkah svojega domišljanega, od drugod povzetega programa, niso na-

predovali pri sebi, v sebi in imeli so čimdalje manjše uspehe na zunaj. Sicer bi bili liberalci lahko opazili marsikak dobrohoten opomin, zlasti od socialno demokratične stranke, in se ravnali po njem. Pa se niso. Izmodrila jih in jih ne bo niti najzadnja nesreča pri deželnozborski volitvi v Idriji; ne bodo jih spametovali zadnji dogodki po zaključenem zasedanju deželnega zbora. Ne pride jim na misel — ker so tako enostranski, zaverovani v strašilo klerikalizma in protizadružništva —, da se morajo najpreje sami temeljito preobraziti, predno bodo odstranili poglavitne zapreke iz pota.

Tako se je pač enostranost v izključno političnem nazarju nekoliko odpravila, prenehala pa ni še doslej.

In ko se je izdalo geslo, da je podlaga politične moči in veljave gospodarska samostojnost, se je zopet enostransko planilo izključno na to geslo. Sedaj je vsak hotel ekonomično in socialno reformirati in odrešiti Slovenijo, usposobiti jo za tekmovanje s sosednimi narodi, z narodi ovladajočimi svetovni trg, delujočimi z milijoni in milijoni kapitala. Kakor smo popreje pričakovali v politiki čudežev — ne pa plodovitega dela sadov — tako smo sedaj zanemarjali druge panoge takozvanega delovanja za narod in hoteli čudežev v narodno-gospodarskem osamosvajanju. Razglašali so naši spasilci razna gesla: združništvo, konsumna in posojilna društva so najboljši lek; ne, trgovina nam ozdravi otrovane in razjedene naše pozicije; a, kaj še — industrializirati se mora Slovenija, in blagor ji! ... Skoro kakor v tisti Kettejevi pesmi na blejskem otoku. Pri tem pa nismo mogli rešiti niti za nas prevažnega problema o izseljevanju ljudstva iz domačije v tuje kraje. Nismo imeli pojma in razuma za elementarne kulturne potrebe.

Naravno, da tako ni bilo samo pri omenjenih dveh točkah — pri »politiki« in »gospodarstvu« — ampak tudi pri leposlovju, kritiki, umetnosti sploh, pri uvajanju modernih in nemodernih idej ...

Nikjer ne najdeš načrta, po katerem bi se bilo razvijalo naše narodno dejanje in nehanje; nič enotno premišljenega, vse le tja v en dan. Danes kakor kres visok plamen navdušenja jutri kupček pepela in obupavanje. Nikjer jasnih ciljev, veljajočih v svoji splošnosti za cele periode, uravnavaajočih naše življenje in delo v korist celokupnosti — — kaos malenkostnih fragmentov!

Zakaj tako?

Ali kdo ve, kakšne ideje so imeli pred očmi, za čem so stremeli naši buditelji l. 1848. in 1849., v letih šestdesetih in sedemdesetih? Ali si je kdo jasno formuliral, kako bi se moralo nadaljevati to, kar je začel in izvrševal dr. J. Bleiweis, kar je mislil dr. L. Toman, dr. J. Razlag, dr. V. Zarnik i. dr.? In vendar — kako jasni so si bili ti možje sami v sebi! Ali kdo ve, da nam je neobhodno potrebno



Iz dni velike državljanske vojne... Sovražna letala so napadla Barcelono

temeljito preštudirati in ozdraviti tiste rane, katere je slovenskemu narodu zasekala protireformacija in dvestoletno spanje narodovo vsled te protireformacije? Skoro se zdi, da odkar smo začeli pri nas z dnevniki, smo se tudi poslovili od jasnosti v našem nastopanju. Princip nam je: do smrti bomo gotovo živeli; postranska stvar je, če živimo dobro ali slabo.

Vsled tega brezbriznost, površnost. To se pojavlja povsod. Najeklatantneje pri mlajših generacijah. In odtod največje zlo. Pri drugih narodih si štejejo ljudje v dolžnost, da se pripravljajo tudi za svoje delovanje v javnosti, ne le za svoje privatno kruhoborstvo; a pri nas danes, in že par desetletij sem? Predsednik akademičnega društva — eo ipso bodoči voditelj naroda, t. j. poslanec, radikalen poslanec. On bo govoril v zakonodavnih zborih! Ali kaj bo govoril? — — — Nulla dies sine linea, in dnevniki slovenski napišejo skozi vse leto že toliko fraz, da se iz njih skrupca par junaških govorov... Hiša iz škatljice za žveplenke...

A tisti žurnalisti, ki so pisali, ki pišejo dnevnike naše, ki tvorijo naše slovensko javno mnenje, ki zidajo podlago govorom in političnemu prepričanju naših poslancev? Kakor nas najbolje pouči o vrednosti zdravja tisti, ki se je baš odkrižal nevarne bolezni, tako nam gotovo najživeje oceni svobodo in svobodomiselnost človek, ki jo je že svoječasno moral pogrešati. V boju za vero prvačijo semtertja ljudje, ki so delali pokoro na čudnih krajih še bolj čudnih imen. Z ljubeznijo do cesarja in domovine nas hočejo prešiniti ljudje, redaktorji, ki so dosegli vrhunec izobrazbe kot c. kr. naredniki...

Nezadovoljnost se oglašja v čimdalje širših krogih. Pojavi se, pa se zopet izgubi, kakor valčki na vodi, če vržeš kamen vanjo, lahko pominejo. Hrepeni se po zboljšanju, pričakuje se nekdo, ki bi prišel z mogočnim nastopom kakor pravični kralj Matjaž s svojimi vojskami in rešil Slovenijo našo. A le pričakuje se, dela se ne. Zopet pričakujemo čudežev. Padamo zopet v skrajnost

na drugi strani. In stare »Novice« Bleiweisove so nas pred tem svarile že pred 42 leti!

Kako pa, da ni postalo boljše tekom časa, da je bil opomin dr. Bleiweisov zastoj?

Doživeli smo že pojave, da so se združevali ljudje, kojim je presedalo to životarjenje na Slovenskem, da jih je vodila želja izogniti se temu blatu v naši javnosti. Mislili so, da dosežejo to z osnovanjem neke takezване srednje stranke, ki bi ne bila ne klerikalna, ne liberalna, ampak bodisi skrajno nacionalna ali pa pol tič pol miš.

To je bilo pa mrtvorojeno dete. Ne da bi bile moči, ki so se v doseg tega namena spajale v celoto, neznatne narobe, s temi možmi se je računalo že preje kot z odličnimi pristaši liberalne ali klerikalne stranke. A podjetje samo je bilo nemogoče. Sisifovo delo — pri nas ustavljati, krotiti strankarski prepir liberalcev in klerikalcev! Ta boj se mora izvojevati, da se napravi prostor novim bojem za moderneje ideje, ki bodo imele več življenjatvorne moči v sebi, nego one, za koje gre doslej.

Toda naloga teh mož bi bila, da so, če so hoteli blagodejno vplivati na notranje razmere slovenske, skušali ves spcr poglobiti, podati mu miselno podlago, postaviti načelo proti načelu, ne pa izpodbijati osebe, katere baje reprezentirajo načela. Čim so to storili, bi se bil kaos slovenskega prepira razjasnil, a s tem bi se bil prepir potisnil znatno bližje svojemu koncu, vsaj v kolikor se tiče njegove dosedanje oblike. V tem bi bil torej velik napredek, ki bi ga bili lahko povzročili tisti možje, kateri so se navduševali za srednjo stranko. Pa ga niso. Niso spoznali, dasi so bili jako inteligentni. A če so spoznali — zakaj pa niso tega izpeljali, ko so imeli dovolj duševne moči?! Dragi bralec! Tu se ozri, kdo sedi v raznih sinekurah in tem podobnih mestih preljube Slovenije...

Recimo, da je liberalno in klerikalno strankarstvo ubilo take poskuse po posredovanju, po slogi in spravi. Sprava je mogoča, a moral bi biti pošten kompromis; vpraša se pa, če je tega danes treba? Zanikam. Ali je sloge treba? Ta niti mogoča ni. Boj se mora dobojevati, ker to zahteva naše življenje, naša eksistenca. In če se mi boja udeležimo, hočemo ga le poglobiti, kajti od takega boja se naučimo lahko sami, naš nasprotnik, nauči se mnogo dobrega ves narod. Prepričani smo, da je tudi z bojem mogoče dvigniti ali vsaj dvigati nivo našega ljudstva v vsakem oziru; tudi z bojem se lahko oplemenitimo.

... O internacionalizmu, o slovanski vzajemnosti, o izobrazbi samega sebe, o socializmu sploh, o posameznih točkah iz socializma posebej, o političnih in kulturnih razmerah na Slovenskem in o vseh možnih »perečih« vprašanjih smo v časih bivanja na vseučilišču razpravljali in si čistili pojme. Dovolj prepornih točk, spornih nazorov, o katerih smo mislili, da smo jih že davno dognali, da so nam nedvomljiva istina.

Toda motili smo se.

Hoteli smo biti veliki, merodajni, slavni, večno zapisani v knjigah življenja. In ne z vztrajnim, neodoljivim delom, ampak hipoma, z enim samim dejanjem smo hoteli to doseči. Kakor mladočehi za svojega najbujnejšega radikalizma: ryc nebo nic! Gesla smo poznali, sijajna gesla, katera so nam vid jemala; zaradi tega sijaja pa nismo videli poti, po kateri bi se bili približali svojim fantastičnim ciljem.

In ta pot — katera bi bila?

Pot drobnega, detajlnega dela.

Novo sicer ni to sredstvo, a priznано pri nas ni in dolgo še ne bo, ker se mora dotičnik, ki ga hoče izvajati praktično, odpovedati nebrojnim iluzijam, zadovoljiti se z mnogo skromnejšimi ideali. Po čudni sodbi naše javnosti bi dotičnika morali imenovati vsaj brezidealnega človeka, če že ne kar izdajalca mile domovine.

N. pr. slovanska vzajemnost! Kaj ti pomagajo vse tiste junaške fraze, bratovske solze, vzajemno pridušanje o nerazrušljivi zvestobi v parlamentih itd., ko vendar vemo,

da ravno v politiki ne eksistira slovanska vzajemnost, narobe, da jo politika onemogočuje? Videli pa smo drugačno vzajemnost, o kateri so vedeli samo posamezniki, ki so jo dejansko izvrševali in uživali. In ta skromna, takorekoč skrita, navidezno neznatna vzajemnost je obrodila več sadu in estane večnejša, nego vsa tista širokoustna vzajemna laž v politiki.

Če primerjaš dandanes politične stranke na Slovenskem, moraš priznati, da je izmed gospodujočih strank razmeroma najboljše klerikalna uvidela, kako požene najgloblje korenine med ljudstvom. Spoznala, da je za to osobito treba drobnega socialnega dela. Odtod njeni uspehi. Vsled tega je pa tudi jasno, da je ne premagajo prazne, če še tako velike besede, ampak da se ji je treba z enakim orožjem po robu postaviti. V ta namen pa drugega ni treba nego sprožiti, premakniti tisti kamen, kateri nas do slej kot navidezno nepremakljiv ovira, in kamen se bo valil sam od sebe vedno dalje, gaz za njim bo čim dalje prestonnejša.

ETBIN KRISTAN

?

MAJKOVA UGANKA

Nadaljevanje in konec)

Moja žena ga je nekoč vprašala: »Kako je to, da nimata nobenega dekleta, Majk? Saj niste videti, kakor da vas nobena ne bi marala. Ali vam ni nikdar prišlo kaj takega na misel?«

Videti je bilo, da se je silno začudil.

»Marala — mene?« je dejal. »Ha, enkrat, dvakrat bi ostala v moji družbi, pa me ne bi hotela videti nikdar več. In morda bi me to celo bolelo.«

»Mislite — zaradi pijače?«

Počasi je odgovoril bolj kakor da se razgovarja sam s seboj: »Zaradi pijače... no, morda to ne bi bilo tako hudo. Človek se v takih rečeh včasih lahko premaga, če je vredno. Zaradi —« Nervozno je stresel glavo. »Kaj bi dekle z menoj? S takim človekom.«

Hotela mu je dopovedati, da navsezadnje ni tako malovreden, kakor se sam sebi prikazuje in da je njegovo samotarstvo skoraj nenaravno. On je pa le majal z glavo. Kljub temu je bil v njegovih očeh zopet tisti pogled, ki blodi po neznanih daljnih krajih, kjer je morda kaj, o čemer ne ve nihče nič razen njega samega, razen njega — in morda še koga drugega.

Nekega dne je prišel v gostilno, obdan z neko nenavadno slovesnostjo. Frankova sestra je prva opazila izprembo.

»Kaj pa se je zgodilo, Majk?« je vprašala.

»Zgodilo? Nič se ni zgodilo, ne z menoj. Zakaj naj bi se bilo kaj zgodilo?«

»Kaj pa torej pomeni vsa ta slovesnost?« je vprašala zopet Nelly.

Glasno se je našmejal. »Slovesnost! Jaz ne nosim nobenih slovesnosti s seboj. Navaden nevednež sem. le včasih me Stapinski porusi in mi pove, da sem durak. Ne, nobene slovesnosti. Ampak —«

Neka komaj opazljiva otožnost je prišla v njegov glas. »Ampak sklenil sem nekaj.«

»Kaj pa? Kaj važnega?«

»Važno, kolikor more biti v mojem življenju kaj važnega. Sklenil sem, da pojdem odtod.«

»Da pojdete? ... Kam pa?«



Bomba trešči v taborišče

»Žal mi je. Žal mi bo, da zapuščam vas, namreč, kar imam tukaj prijateljev, tistih malo prijateljev... V New Jersey pojdem. Dolgo sem premišljal. Težko je izpremeniti razmere. Ampak najboljše bo.«

»Ali imate tam kaj znancev?«

»Dva brata imam. Par dolarjev mi je še ostalo. Morda dobim delo...«

»Če imate brata, vam bosta morda lahko kaj pomagala.«

»O, razmere bosta poznala in menda mi bosta znala svetovati. Druge pomoči nočem... Bolje bo tako. Pa vendar mi bo žal.«

»Pa kdaj ste se namenili?«

»Čez dva tedna, čez tri. Počasi se človek odloči.«

Lahko je bilo spoznati, da mu odločitev ni bila lahka. Kadar ni delal, je prihajal včasih v gostilno, včasih v trgovino, pa ni nikjer ostal več kot pet do deset minut in se kmalu zopet vračal, kakor da mu nekaj ne da nikjer miru. Tedni so se vlekli in že smo mislili, da je pozabil na svoj namen, da je izpremenil načrte ali pa da sploh ni bil resno mislil na odhod. Nekega dne pa je prišel v gostilno v novi obleki in se je zdel pomlajen. Bil sem tam in pozdravil me je zaupno in obenem spoštljivo.

»Ne zamerite,« je dejal, »rad bi vam povedal, da bom vas najbolj pogrešal. Ampak biti mora tako.«

»Torej res odhajate? Po pravici povedano vas bom tudi jaz pogrešal,« sem mu odgovoril.

»Ali je to res?« V očeh se mu je zakresilo. »Ali ne boste mislili name le kot na neumnega pijanca?«

»Zakaj?« sem odvrnil. »Povedal sem vam že davno. Poznam vse vaše napake, pa vse niso tako hude, da bi vas moral kdo sovražiti.«

»Tudi ne zaničevati? — Sovraštvo ni najhujše... Veste, jaz sem storil več neumnosti kot vam je znano. Vem, pa si ne morem pomagati.«

Zazdela se mi je kakor da pleše cirkuški klovn pred menoj, ki zabava gledalce s tem, da smeši samega sebe. Povedati ne bi bil mogel, odkod mi je prišla ta misel, za katero ni bilo pravega razloga. Da jo preženem, sem ga vprašal: »Kakšne so pa kaj bile tiste neumnosti?«

Široko se mu je raztegnil obraz.

»Ali so vam kdaj povedali, kako sem odpeljal šerifa (policista) v Hutchinson?«

»Šerifa? Ne, nihče mi ni pravil tega. Ali je to šala?«
Prej ni bilo nobene važnosti v mojem vprašanju, naenkrat pa me je začela stvar zanimati.

»Sedaj je šala, takrat pa, vraga, je bila in ni bila. Ali hočete slišati? ... Telefoniral sem šerifu in ga vprašal, če je že dobil kakšno obvestilo o umoru v Hutchinsonu. Zanikal je in se začudil. Seveda. Bil je ves nervozen in je hotel vedeti vse podrobnosti. Povedal sem mu, da zve vse v vaši in če hoče, da ga spremim tja. Kajpada je hotel: To sem hotel tudi jaz. Med potjo me je neprenehoma izpraševal, jaz pa mu nisem znal povedati nič drugega kot da je bil nekdo umorjen in da je morilec menda še tam. Gonil je tako, da je prekršil vse postave in če bi jaz vozil tako in bi šlo za rešitev kakšnega življenja, bi me zaprl. E, on je bil šerif. Hitro sva prišla v Hutchinson. Vprašal je, kje je mrlič. — Pozneje sem se spomnil, da bi bil lahko ravnal vse drugače. Jaz sem le slišal o umoru, vse bo treba poizvedeti tukaj. Vas ni velika in kmalu lahko dožene vse, česar jaz ne vem. Toda, zlodej vedi, kaj me je takrat prijel, pa sem ves začuden vprašal kakšnega mrliča da išče. — No, če je bil izvršen umor, mora biti nekje mrlič. Kje je? — O, vi govorite o umoru. Kdo pa je umorjen? Kdo je moril? — Tisti hip bi se ga bili tudi vi ustrašili. Ne vem, kaj je bilo z menoj, da se nisem mogel plašiti. Bilo mi je le na smeh. Ko se nisem mogel več premagati, sem dejal: »Kaj nisi uganil, šerif, prijatelj, da sem le jaz hotel priti v Hutchinson in ti si bil tako prijazen, pa si me pripeljal? Ti imaš patrolni avto in to je bilo edino sredstvo, s katerim sem mogel priti sem. Da se pa spraviš na pot, sem ti moral natveziti nekaj, kar te je zanimalo. Zdaj sva tukaj in vse je v redu, le da se ti moram še zahvaliti.«

»Avto se je ustavil s tako naglico, da se je skoraj prekucnil. In šerif je zarohnel: »Tako! Vse je v redu, kaj? O, da, vse bo v redu, ko te bom imel pod ključem in jutri, ko ti zapoje sodnik litanije. Kaj pa misliš, hudičev sin?« — Če je šlo za kletve, me je šerif prekosil, tako da me je moralo biti sram. Jezen kakor vrag, kadar mu je ušla grešna duša, je nadaljeval: »Ali misliš, da je to taksi? Da se bo vsakdo vozil z našim avtom, kadar se mu ljubi? Ali misliš, da je naša služba komedija?« — Zmanjkalo mu je sape, le zato ni mogel dalje. Meni je to prišlo prav, pa sem povedal svoje. Taksi gor, taksi dol, ti imaš edini avto, ki me je mogel pripeljati in na mojem mestu bi ti storil prav to, kar sem storil jaz. Saj nisem dejal, da ne plačam za gazolin in še lepo se ti zahvalim, kar pravijo, da ni moja navada. ... Ni se dal izlepa potolažiti. Obljuboval mi je, da mi sodnik zagode dve leti, tri, pet let in če ga ne bi bil ustavil, bi bil gotovo prišel do sto. Bilo je proketo resno, jaz se pa nisem zavedal tega. Od minute do minute mi je bilo bolj smešno. Dolgo sva se prerekala, on ves čas grmeč, kot da gre za svetovno vprašanje, jaz pa polagoma prihajajoč do misli, da sem res storil preveliko neumnost. Ampak še o pravem času mi je škrt prišepnil imeniten svet. »Čuj, prijatelj šerif« sem dejal, »mene sodnik res lahko zašije. Toda na obravnavi bo treba povedati vse in — preudari, šerif — komu se bodo ljudje bolj smejali, meni ali tebi? Zakaj povedati bo treba, da si se dal nič kaj modro speljati na led. In kdo, misliš, bo prihodnji šerif?« — Ni se dal takoj prepričati, vsaj rogovilil je še nekaj časa, kakor da gre le za zakon in postavo in za moj smrtni greh, ampak moje uho je opazilo, da so mu misli zahajale na drugo pot in naposled je sprejel tri dolarje za gazolin in mojo obljubo, da ne povem dogodka nikomur, dokler bo on šerif. Zdaj ima drugo, boljšo službo in tako se nisem pregrešil, ko sem vam povedal komedijo.«

Da, tak je bil Majk in še bolj žal se mi je storilo, da odide. Ampak zanj bo pač bolje ...

Pa ni odšel. Ko je bilo že vse pripravljeno, je izbruhnila stavka in zdelo se mu je, da bi bil begunec, če bi zdaj odšel. Boj se je zavlačil, delavci niso bili dovolj pripravljeni, tovarnar je imel oblasti na svoji strani, stavkokazi

so dobivali stokrat več zaščite, kot bi se bilo dalo opravičiti po zakonih, in večja moč je zmagala. Mnogo delavcev je ostalo brez dela in Majk je bil med njimi. O odhodu pa ni več govoril. Tudi ni bilo videti, da bi bil potrft. Šalil se je po stari navadi in če je kdo omenil izgubljeno stavko, je kimal in dejal: »Deset izgubljenih bitk ne pomeni izgubljene vojne. S porazi se čete uče.«

V okolici so bile vojaške vaje. Nkega večera je prišlo nekoliko miličnikov v gostilno. Majk je, veselega obraza, vstal od svoje mize in pristopil k njim. Z najprijaznejšim glasom jih je pozdravil: »Halo, stavkokazi!« Vsi gostje so se zbal — kaj se zgodi? — Nič se ni zgodilo. Najprej so se namrdnili, potem je eden zamrmral, da naj vsak skrbi zase, a ko jih je dalje gledal s svojim smehljajem, so se drug za drugim sami začeli smejati in ga povabili, naj prisede.

»Zakaj ne, če znate prenesti resnico?« je dejal in tako dobro se jim je zdelo, da so mu napravili prostor pri mizi v znamenje, da je dobro došel. Kar jim je pravil, bi jih bilo razkačilo do blaznosti, če bi bil kdo drugi tako govoril. Njega so mirno poslušali in nihče ne bi bil mogel reči, da so ga imeli za »pepčka«.

Čez nekoliko mesecev so ga poklicali v tovarno. Stavkokazi, ki so bili dobri, da pomagajo prisiliti delavce na kolena, niso bili nič vredni, ko je bilo treba resnega dela: njih petero ni opravilo toliko kot Majk sam. Vrnil se je in delal, kot da nikdar ni bilo nobenega nesporazuma, in le nekoliko tovarišev je vedelo, da se njegove misli ukvarjajo z boljšo organizacijo in s potrpežljivostjo, dokler ne pride pravi čas.

Vse je bilo videti pravilno. Le tisti sanjavi pogled, tisto preželjenje oči po daljavah je bilo še bolj izrazito.

Nekoč me je nagovoril: »Gospod Bratkovič, kaj mislite vi ...«

Čakal sem, da dokonča svoje vprašanje, pa ni prišlo nič več. Zato sem povzel: »Kaj da mislim — o čem, Majk?«

Zmajal je z glavo.

»O čem? Hm, to je. Sam bi rad vedel, o čem. No, ne ozirajte se na moje traparije.«

»Nemara niso traparije. Potrudite se malo. Kaj vam gre po glavi? Kaj vas vznemirja? Nekaj vam tlači srce, pa vam bo morda odleglo, če izlijete vse.«

»O, jaz godem tjavendan. Kaj bi iskali v glavi, kakršna je moja? Ne, ne ozirajte se na moje besede. Govoriva kaj drugega. Kako je na Kitajskem?«

Če se spominjam na to, me včasih nekaj zbode. Morda bi bil moral biti takrat bolj radoveden. Razumeti bi bil moral, da je v tej duši neka tajnost, za katero bi bilo bolje da bi se razočela. Morda je bilo kakšno hrepenenje, ki bi



**Taborenje, vir
zdravja in lepo-
te- vir moči ...**

„PREMIER“ pat zložitve
in „ITET“ teht. dovršene
šotore, zložitve mizice, po-
stelje, senčnike, weekend
garniture, club stole, ležal-
nike, pat. „ITET“ pripravo
za sušenje perila in vse
„ITET“ izdelke nabavite
najugodnejše in samo pri

INTERPROMET - LJUBLJANA

GENERALNA TRG. KOM. AGENCIJA

ALEKSANDROVA 10 - TELEFON INTERURBAN 32-33

Vabimo k brezobveznemu ogledu naše stalne razstave na vrtu Aleksandrove 10
Posetite nas na Lj. veisejmu med pav. „E“ in „F“ - Zahtevajte prospekte in spec. ponudbe

lahko našlo svoj cilj — s pomočjo dobrega sveta. Morda je bil kakšen spomin, ki bi se lahko ublažil z razumevanjem. Morda... Vsekakor, če bi bil takrat bolj vsiljiv... Saj je vsiljivost v takih slučajih lahko rahla, prijazna...

Opravki so me odvedli iz mesta; le včasih sem se vrnil za dan, dva in če sem ob takih prilikah videl Majka, je bil prijazen, spoštljiv, le bolj tih, kot se mi je videl v prejšnjih časih. Enkrat ali dvakrat je omenil New Jersey, ni pa več mislil, da bi šel tja. Enkrat me je presenetil z vprašanjem: »Ali mislite vi, da je v vsakem življenju kaj smisla?« Čutil sem potrebo, da mu zatrdim. Gledal je nekaj časa predse in potem dejal: »Morda je v začetku. Če je tako, se menda v nekaterem življenju smisel sčasoma izgubi.« Vprašal sem ga, kdaj je zašel med filozofe, pa je odgovoril: »To ni filozofija. To so le misli. Le tako...« In naročil je drugo pivo, pa začel govoriti o drugih rečeh.

Potem me dolgo ni bilo v mesto. Tisti dan, ko sem se po dolgih mesecih vrnil in sva bila zvečer z ženo sama, se je nenadoma nekako čudno zasmejala, meni pa je bilo, kot da je ta smeh poln grenkobe in bolesti in čudno presenečen sem vprašal, kaj da je.

»Saj res ni smešno. Saj je strašno, pa vendar gre človeku na smeh. Saj veš, Majk...«

»Kaj je z Majkom?« sem vprašal in brez vsakega jasnega razloga mi je postalo strašno težko okrog srca.

»Ali ne veš, da je skočil pod vlak?«

Zadelo me je kakor s kladivom po glavi. »Kako? Kdaj? Zakaj?«

»Popoldne«, je povedala, »je prišel k Stapinskemu v trgovino in dejal s svojim navadnim glasom, da napravi danes konec. Seveda so vsi smatrali to za šalo. Majk! — Nobene žalosti, nobene potrnosti ni bilo opaziti na njem. Začel je slačiti suknjo. In Stapinski se je pošalil z najresnejšim glasom, kar ga premore: 'No, če se hočeš obesiti, ni treba tega storiti tukaj. Kakšna reklama bi bila to za trgovino?' — 'Prav imaš,' je odgovoril Majk. 'Jaz nikdar ne mislim na take reči.' Oblekel je suknjo in odšel mirno, tovariši, ki so ostali v trgovini, so se pa smejali temu no-



Gibraltar

vemu Majkovemu dovtipu. Eno uro pozneje je skočil pod vlak, ko je bila lokomotiva že tako blizu, da je še kakšnih sto korakov ni bilo mogoče ustaviti. — Kako je mogel storiti kaj takega?...

Na pogreb sta prišla oba brata. Ta samomor ju je, strašno pobil. Mislila sta, da so ga gmotne razmere prignale do tega, in nista mogla razumeti, zakaj jima ni pisal. Saj imata vsega dovolj in bi bila storila zanj vse. Bil je najboljši izmed vseh fantov v družini.

V meni je pa le glodalo vprašanje: Zakaj se nisi potrudil, da bi bil odprl okno njegove duše?

Res, morda ne bi bilo to ničesar izpremenilo. Toda vprašanje noče utihniti...

POMLAD JE...

Tone Maček

*Pomlad je, bratje, na poti,
mi mladi ji gremo naproti
s polnimi srci želja,
slehern obraz se smehlja.*

*Dolgo smo v mraku preždeli,
nestrpno vse dneve smo šteli,
kdaj žarek nam nov bo zasjal
in nov up nam v dušah prižgal.*

*Že lastovke so priletele,
že vejice grma vzbrstele,
livada se v nov plašč odeva,
jo sonce prijazno ogreva.*

*Mladenki oko se zabliška,
fantič prešerno zavriska,
staro in mlado gre v polje,
vrača se židane volje.*

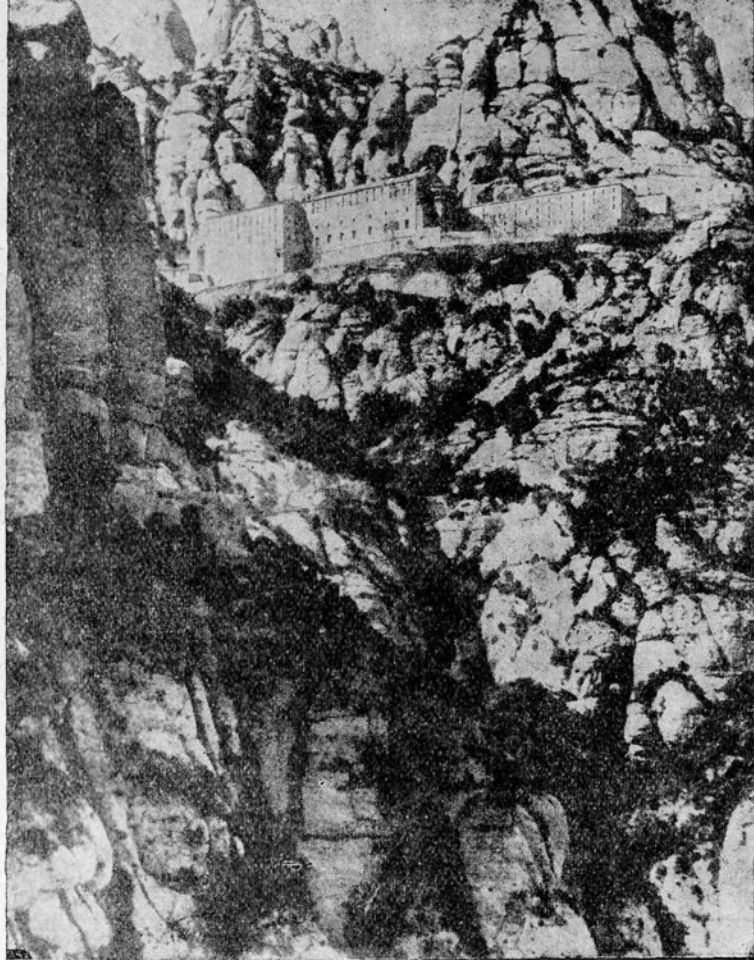
*Proč zdaj vse misli tegobne,
proč maščevalnosti zlobne,
glejte, pomlad je v deželi,
bodimo dobri, veseli!*

*Ko sonce nam sije, ne spimo!
pomlad je pregnala nam zimo,
zdaj tla so za setev ugodna,
zdaj glejmo, da jesen bo plodna!*

Mraz in življenje

Zdi se, da človeštvo v splošnem nikdar ni bilo posebno zaljubljeno v smrt. To ne pomeni, da so gledali ali da gledajo vsi nanjo z enakimi očmi. Z daljnega vzhoda nam pripovedujejo, da žrtvujejo japonski vojaki svoje življenje brez pomisleka in celo z navdušenjem za mikado; Turki so v časih svoje največje slave v svojih divjih naskokih padali kakor snopi, prepričani, da se preselijo z bojišča naravnost v raj, kjer bodo uživali vse slasti, obljubljene jim v koranu. Vsak dan čitamo v dnevniku vesti o samo-

morih in včasih, na primer po velikem krahu na newyorški borzi, po »anšlusu«, po »osvoboditvi« krkonoških Nemcev, po začetku židovskih pogromov v Nemčiji so postajali kar epidemski. Med tem, ko imamo na eni strani zakone, po katerih je samomor zločin, ko mu razne cerkve in mnogi moralisti vehementno nasprotujejo — od Pitagorejcev in Aristotelovih časov, stoje na drugi strani filozofi, od debe cinikov, stojikov in epikurejcev, ki vztrajajo na tem, da je človek gospodar svojega življenja, ima-



Mont Serrat poleg Barce'one s samostanom

jo na Japonskem tradicionalne ceremonije za izvrševanje samomora in dve veliki veri, brahmanizem in budhizem, ga odobravata.

Vendar so to izjeme. Ogromna večina ljudstev sledi primarnemu nagonu ohranitve samega sebe in iz tega se razvija želja po podaljšanju življenja in — ker goli obstanek ne zadovoljuje — po pomladitvi, ki naj bi podaljšalnemu življenju dala novo vrednost. V časih, ko se o znanosti sploh ni moglo govoriti, ali pa je bila le v povojih in vsa premešana s predsodki, z vražami in s fantazijo, so iskali studence mladosti, se kopali v mleku ali celo v krvi misleč, da se tako rešijo starostnih nadlog in se jim vrnejo vse moči mladosti. Šele, ko se je znanost otresla šarlatanstva in zavrgla vse čarovnije, se je tudi na tem polju delo obrnilo v drugo smer. Najprej se je pojavil skrajni skepticizem. »Narava je v tem področju absolutna in človek se ji ne more upreti s svojimi sredstvi.« Toda to je bilo preveč podobno obupu, ki v znanosti nima pravice. Moderne zdravniške in zdravilske metode so storile dolgo neopažen čudež. Ko so statističarji začeli primerjati povprečno človeško starost v preteklosti z ono v sedanjosti, so jim številke nepobitno dokazale, da se je človeško življenje podaljšalo. Metuzalemov pač ni na svetu, toda sedaj vemo, da jih nikdar ni bilo, namreč ne tako starih, kot nam pripovedujejo legende. Vsa skrivnost je v tem, da so nekdanj računali leta po mesecu, ne pa po soncu.

Tukaj ni prostora za podrobna primerjanja in za dolge vrste števil, ampak tudi površnemu opazovalcu je stvar lahko razumljiva, če se spomni, kako so nalezljive bolezni kot kuga, kolera, koze itd. pobijale ljudi na tisoče, pa so sedaj, vsaj po zapadnih deželah tako kontrolirane, da komaj še prihajajo v poštev. Tuberkuloza, ki še vedno zahteva preveč žrtev, je vendar ozdravljiva, če se opazi o pravem času in če ima bolnik priliko za zdravljenje. To velja tudi za sifilido, o kateri se nekdanj v »dobri družbi« sploh ni smelo govoriti, kar jo je bolj kot vse drugo na-

redilo tako strašno; vsaj deloma velja to tudi za raka in zdi se, da bo kmalu tudi gobavost premagana. Na milijone ljudi hodi danes po svetu, ki bi v preteklih časih neizogibno legli v grob. Velikanska odkritja znanosti, nove metode zdravljenja, ki bi se včasih bile zdele bolj nevarne od bolezni same in razširjenje medicine so storile ta čudež. In tistim, ki vprašujejo, kaj so delavske organizacije pravzaprav dosegle, bi lahko povedali, da gre dober del zasluge za te uspehe prav njim, zakaj brez njih se ne bi bil skrajšal delavnik, ki je včasih — ne kdove kako davno — izpodkopaval zdravje tako, da je človek s štiridesetimi leti že bil izmozgan starec; one so se borile za delavske dopuste, ki so potrebni za obnovev moči; v svojem področju so vpeljavale bolniško zavarovanje in v mnogih krajih dosegle, da ga je uvedla država pod njihovo kontrolo.

Seveda ni doseženo vse, kar bi bilo v tem oziru potrebno, toda dosedanja uspehi kažejo, da je s primerno organizacijo mogoče sčasoma potisniti bolezen tako v ozadje, da ne bo v človeškem razvoju igrala skoraj nobene vloge več in bo zdravilska znanost imela večjo nalogo z ohranitvijo zdravja kot pa z zdravljenjem bolezni.

Razni učenjaki se niso zadovoljili le s splošnim bojem zoper bolezen, ampak so potegnili tudi legendarni »studenci mladosti« v svoje laboratorije in se ukvarjajo z vprašanjem, ali ne bi bilo mogoče odpraviti znane nadloge starih let in s povrnitvijo izgubljenih moči raztegniti življenje. Seveda ne mislijo, da je nekje na svetu skrit vrellec, ki bi ga v svoji delavnici lahko umetno ustvarili kakor se izdeluje umetna svila in umetna guma. Tudi ne verujejo v srednjeveške »eliksire«. Človeka študirajo, njegov sestav, sile, ki delujejo v njem, razloge, ki povzročujejo pešanje in starostne simptome, pa iščejo, kako bi se ta sovražnik dal premagati. Iz teh poizkusov so se razvile različne teorije in prakse. Znana je na primer Steinachova operacija, ki ima za cilj v prvi vrsti obnovev spolne moči, a ker je ta v resni zvezi z intelektualnimi funkcijami, splošno telesno in duševno pomladitev. Profesor Voronov operira z žlezami, katerih veliki pomen v človeškem telesu je bil šele v zadnjih desetletjih bolj jasno spoznan. Drugi polagajo največjo važnost na dijeta, kar ni tako daleč od prejšnjih metod, kot bi se zdelo. Ne gre za ribje olje ali za jajce, kakor ne gre za žlezo samo, ampak za vitamine, ki jih daje gotova dijeta, in za hormone, ki jih izločajo žleze. To je poglavje, ki si pridobiva vedno večjo važnost kakor se množi spoznavanje žleznih funkcij in vpliv raznih hormonov in vitaminov. Vsi ti znanstveniki imajo svoje navdušene pristaše in odločne nasprotnike, kar je precej razumljivo, ker je vsa ta panoga še v povojih. Eni in drugi se lahko sklicujejo na uspehe, le zdi se, da teh še ni dovolj, da bi se mogle izreči končne sodbe.

Eno — zdelo bi se — najbolj fantastičnih idej, nanašajočih se na to poglavje je izrekel dr. Alexis Carrel, čigar mnenje se pa mora jemati zelo resno. Dobro znan je zaradi raznih eksperimentov, ki bi bili v srednjem veku povzročili strah in trepet, od katerih pa znanost lahko pričakuje doslej neslutene rezultate. Dobil je tudi Noblovo nagrado, ki se za znanstvena dela pač ne priznava šušmarjem.

Pred dvema leti je Carrel na nekem znanstvenem kongresu izjavil:

»Verjamem, da bo kmalu mogoče spraviti človeška bitja v stanje suspendiranega življenja. Taki ljudje bi se lahko priklicali nazaj v normalno eksistenco za druge dobe in bi tako, na nekakšen način lahko živeli cela stoletja.«

Te besede so zvenele bolj kot mitologija kakor trezna znanost. Ali med tem se je nekaj zgodilo, kar daje misliti tudi lajiku in kaže, da je treba z besedo »nemogoče« zelo previdno postopati.

V Leydeni na Holandskem ima profesor de Lampl podobne fantastične ideje. Po glavi mu roji mraz. No, mraz

je velik ohranjevalec, kar je bilo deloma znano že v najstarejših časih, a je sedaj tako temeljito preučeno dejstvo, da se je umetno hlajenje prerinilo v prve vrste industrij. Narava sama kaže, kaj premore mraz. Ko so v sibirskem ledu našli prvega mamuta, zakopanega mnogo tisoč let, so si domačini rezali kose in jih pekli, pa so trdili, da je bilo meso dobro kakor sveža pečenka. Ko so jim pravili, kako dolgo je bilo v ledu, niso hoteli verjeti.

Vsaka gospodinja ve, koliko je vredna hladilnica v hiši. Arhitekti že mislijo na tisto dobo — ki je najbrže ne bodo dočakali v kapitalizmu — ko bo v vsaki hiši zrak reguliran, da bo temperatura vedno lahko enaka. Že davno rabijo zdravniki led za razne bolezni. Ampak kaj ima vse to opraviti s človeškim življenjem?

Profesorju Lamplu se je zazdelo čudno, da živi večina živali pet do šestkrat tako dolgo kot potrebujejo za svoj razvoj, medtem ko je človeško življenje po enaki porporciji neprimerno krajše. Po pravilu, ki velja za živali, bi človek moral živeti sto do sto dvajset let. (Seveda pridejo pri tem v poštev le tiste živali, ki ne poginejo nasilne smrti).

Nekaj mora biti napačnega v našem načinu življenja. »Nemara je naše čustveno življenje, polno skrbi in razburjanja krivo, da nam telesa fizično oslabe, preden bi se to normalno moralo zgoditi,« je razmišljal profesor Lampl, in če je tako, bo morda mogoče najti kak način pomladitve, ki bi odpravil to opešanje.

Najprej je začel preučevati življenje ljudi, starih nad sto let. Začudil se je, ko je dognal, da jih je bilo mnogo več, kot je pričakoval. Zvedel je, da jih je v Franciji med tistimi, ki umro, vsako leto 150 starih sto let ali več. Med dejstvi, ki jih je našel, se mu je zdelo zelo važno, da ima toplota zelo velik vpliv na živalsko — in seveda tudi na človeško življenje. Drugo dejstvo se mu je zdelo v zvezi s tem. Tisti raziskovalci, ki so zmrznili na visokem severu in so se njih trupla pozneje našla, so bili telesno popolnoma ohranjeni. V tem, se mu je zdelo, je začetek rešitve. Če bi mogel ohraniti človeka živega v skoraj zmrzlem stanju, bi njegovi telesni organi dobili priliko za počitek in okrevanje. Taka oseba bi bila čustveno popolnoma mirna in vsled tega je ne bi nič fizično pobijalo.

Da pa bi bil tak eksperiment sploh mogoč, bi moral imeti sredstvo, s katerim bi v telesu očuval iskro življenja kljub zelo znižani temperaturi. Začel je eksperimentirati z žleznim ekstraktom mladih krav. Ko je živalim vbrizgal to tekočino, je spoznal, da se telesna temperatura lahko zniža skoraj do ničle brez kakršnih koli slabih posledic.

To snov je imenoval »Vitaprolongin« (kar podaljšuje življenje). Začel jo je rabiti za umetno proizvajanje temperature v živalskih telesih. Najprej je pustil, da so živali ostale v »zledenelem« stanju čez noč. Ko se je prepričal, da niso živali imele najmanjše škode od tega, je daljšal dobo do enega tedna, pozneje pa do celega meseca. V vsakem posameznem slučaju se je pokazalo, da je bila edina posledica vbrizganja mirno spanje in počitek. Vsaka žival, ko se je zbudila, je bila bolj sveža.

Toda tak eksperiment z živaljo je ena reč, s človekom je pa druga. A če se ne dožene, kakšne posledice bi ta metoda imela za človeško bitje, je njen praktični pomen skoraj ničeven, pa naj bo teoretično še tako znamenit.

Tedaj pa se je zgodilo, da je prišla k njemu neka gospodična Broogg. Bila je bolna, a kazala ni nobene »bolezni«. Sama pravi, da je bila »fizična razvalina«; živci so ji bili kakor raztrgani, jetra niso funkcionirala, srce je bilo slabotno in obisti, se ji je zdelo, so se razpadale. Ko ji je profesor de Lampl pripovedoval o svojih živalskih poizkusih, je bila takoj pripravljena, da mu posluži za eksperiment na človeku. »V življenju nisem imela ničesar pričakovati, vse me je mrzilo, mislila sem da je zame sploh najbolje, če umrem,« je pozneje dejala. »Profesor de



V kateri roki

se nahaja dinar in v katerem zrnju je praženo sladno jedro? Od zunaj tega ne vidimo; zato moramo roko odpreti. V vsakem zrnju pa je praženi sladni sladkor, ki ga vsebuje

Kneippova
SLADNA KAVA

Lampl pa mi je pravil, da v resnici ni nevarnosti in da bo sam ali pa kateri njegovih asistentov pazil name noč in dan.

Ko se je Lampl prepričal, da ni le pri volji, ampak da res želi ta eksperiment, se je lotil dela. Najprej je dckle, ki je staro nekaj čez trideset let, previdno anesteziral in ji potem vbrizgnil dozo vitaprolongina. Nato je bila pomočena v solno raztopino in položena v napravo, ki je najbolj podobna ledeni krsti. Njeno dihanje je postalo počasno in slabotno. Obraz ji je ves pobledel. Zelo počasi so zniževali temperaturo njene ledene postelje, dokler ni bila naposled v stanju »prezimovanja«. Spala je negibčno, torej brez sanj.

Dva in štirideset dni so jo opazovali in pazili nanjo. Tedaj je profesor Lampl izjavil, da je proces zdravljenja dokončan. S pomočjo instrumenta, ki regulira temperaturo v »krsti« in ki ga imenuje »glaceometer«, je polagoma dvigal temperaturo. Telo, ki je bilo podobno mumiji, se je zdrznilo. Dihanje je postalo močnejše. Barva se ji je vrnila v obraz. Lampl je zaprl svoj aparat, da se ne bi temperatura prehitro zvišala. Po štiri in dvajsetih urah je gospodična Broogg lahko sedla in po dveh dneh je zapustila laboratorij.

Poročevalcu londonske revije Tit-Bits je pravila, da se počuti kakor prerojena ženska. »Prej mi je življenje bilo breme, sedaj pa hočem živeti in se poročiti. Bilo je le, kakor da grem spat. Nobenih nenavadnih občutkov nisem imela. Teh dva in štirideset dni je minilo kakor trenotek. Morda je smrt taka. Če bi bila zmrzla tisoč let, bi se mi zdelo, kakor da je bilo par minut.«

Profesor Lampl ne misli sedaj na nadaljevanje takih eksperimentov. Ampak mladega gorilo pripravlja za prihodnjo preizkušnjo. Misli pa, da bi lahko ohranil človeka deset let v takem zmrzlem stanju brez kakršnih koli slabih posledic.

Osnova njegove teorije se najbolje razume z besedami, »dati možganom počitka«. On pravi: »Stanice človeškega telesa same po sebi so nesmrtni. Smrt je cena, ki jo plačujemo za možgane. Cena resnično ni previsoka, zakaj tista skrivnostna energija, ki jo ustvarjajo možganske stanice in ki ima smrt za posledico, je naposled največji čudež vsemirja. Vendar pa imamo upanje, da se more človeško življenje podaljšati. Stopnjema se nam razkrivajo osnovne lastnosti živalskega staničevja...«

Kar je danes plah korak, bo jutri lahko vsakdanja praksa...

Prej se je morala vedno znanost prilagoditi veri, zdaj se pa mora vera znanosti.

V. Marcu.

LJUBEZEN BREZPOSELNIH

Če brezposeln je zaljubljen,
to je pa res težka stvar,
dekle ga postrani gleda,
za njega ji prav nič ni mar.

Kaj boš ti za mano hodil,
imaš sree, pa ne denar,
ko bi ti bogat se rodil,
tedaj pa bi pri meni spal.

Tako dékle si modruje,
ne pogleda ga nikdar v oči,
če še on jo povprašuje,
dékle vedno le molči.

Sramuje njega se pred svetom
saj vendar on brezposeln je,
to zanjo bi sramota bila,
če med svetom se to 'zve.

Takrat pa bomo mi odprli
široko na stežaj oči,
da najdemo mi novo zvezdo,
zvezdo sreče naših dni.

Zato brezposelni nesrečni,
ljubezni le nikar, nikar!
saj vidiš da te svet prezira,
beseda lepa ti je dar.

Taka je ljubezen naša,
ljubezen nas brezposelnih,
a prišli bodo lepši časi,
z ljubeznijo odeti vsi.

Tone Kočan.

KILOMETERSKI ŠTEVCI

Al' smo res mi, kilometerski števci,
ki ceste dolge merimo?
Dan na dan na kilometre
lačni jih prehodimo.

Iz doline v hribe, in zopet naprej
cesta ta trda nas vodi.
Da konec bil bi poti že te,
upanje plava po vodi.

»Ni dela, ni kruha,« povsod se glasi,
obup pa že gleda iz naših oči.
Ko zadnji bo meter teh belih cest,
brezposelna truma pod zemljo bo vsa.

Zdaj pa naprej, brezposelna truma,
kdor ima v sebi še malo poguma!
Imejmo še upanja, da se zgodi,
ko kilometerski števci ne bomo več mi!

Tone Kočan.

IGRALSKI ABECEDNIK

I. M. Rapoport

(Tretje nadaljevanje)

III.

Odrski odnos.

Če pravilno opazujete, je vse, kar vas na odru obdaja, neresnično in odvisno: dekoracija, kostimi, rekviziti, našminkani partnerji, da, celo vi sami ste šminkani. Toda igralec mora znati najti do vsega tega tak odnos, kot da je vse resnično in nepogojno, kot da sam verjame, da je vse kar ga na odru obdaja, življenjska resničnost in mora tudi gledalcu vlti isto prepričanje. To je najvažnejša točka našega sistema pri delu na vlogi.

Da se lahko ponašate proti neresnični okolici na odru, kot da je resnična, morate ta odnos upravičiti. To upravičenost pa najdete s pomočjo ustvarjajoče domišljije. Z drugimi besedami: ustvarjajoča domišljija je pot do upravičenja, upravičenje pa pot do odrskega odnosa in odrski odnos je na odru vse.

Vrsta odnosov do soigralcev, do dogodkov, do stvari, ki jih najde igralec pri določeni vlogi, tvorijo v svoji celoti odrsko osebo. Igralčevo delo obstoji pri vsaki vlogi v glavnem v izbiri in določitvi te vrste odnosov in pa v tem, da jih s pomočjo ustvarjajoče domišljije upraviči. O tem bomo še govorili, za sedaj naj zadostuje nekaj najenostavnejših vaj:

Vzemite poljuben predmet, n. pr. kapo, položite jo na mizo ali na tla in se potrudite, da boste v njej videli ne kape, ampak podgano in se proti njej temu odgovarjajoče obnašali. Da boste res videli v kapi podgano in po tem uravnali svoj odnos, upravičite ta svoj odnos s pomočjo svoje domišljije: kakšna podgana je to, kako velika, vse pač po tem, koliko podobnosti najdete v domišljiji med kapo in podgano. Oči naj gledajo isti predmet, ki ste ga izbrali kot objekt pozornosti, t. j. kapo. Toda do nje, do njene barve, velikosti, oblike, do vseh njenih značilnosti, pa morate najti odnos, kot da to ni kapa, ampak podgana,

kot da vse, kar je značilno za kapo (oblika, barva, snov), ni značilno za kapo, ampak za podgano.

Ali pa vzemimo, da je kapa prijazen mlad psiček! Poiščite do nje odnos kot ga imamo do psička in upravičite ga! Čim popolneje boste upravičili psa, ki si ga predstavljate — kje je glava, kje rep, kje tace, kje ušesa — tem lažje boste našli pravilen odnos, toliko resničneje bo kapa v vaših rokah igrala vlogo psa. Sedite v vrsto in poizkusite drug za drugim igrati se s tem mladim psom (s kapo). Ko ima eden igre dovolj, naj jo pazljivo (ali kakor pač odgovarja njegovemu odnosu) da naprej sosedu. Ta zopet poizkuša najti do kape odnos, kot bi bila pes, in jo da sosedu. Če te odnose pazljivo upravičite (n. pr. senčnik na kapi je gobček, nasproti ležeč rob kape je rep, gornji del kape je hrbet, spodnji trebuh), boste sami videli in čutili, da v vas nastaja resničen odnos do psička, čeprav dobro vidite, da to ni psiček, ampak kapa. Kdor ljubi mlade pse, se bo začel s kapo veselo igrati ali bo pa postal jezen, če bo kdo kapo prijel za »rep« in jo surovo vrgel v kot.

Tu imate primer (izmislite si jih sami sedaj!) resnega odnosa do nečesa neresničnega (vedeli in videli smo, da je bila kapa in ne psiček) in sicer tako, kot da je bilo

H. BUZZOLINI

LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 205

Gorčica (zenf) znamke „Etoile“

TELEFON: JEŽICA št. 4

Račun Poštne hranilnice v Ljubljani št. 14.804

nekaj resničnega (kot da bi bila kapa res psiček). Sami sebe ste prisilili, da ste popolnoma naivno mislili, da ni pred vami ta, ampak oni predmet, in ste istočasno prepričali gledalce o tem.

Mislite pri tem na to, kako resno in naivno se igrajo otroci. Če jahajo palico, so trdno prepričani, da je palica konj in ne palica. Otrok sicer vidi, da je palica palica (v nasprotnem slučaju ne bi bil duševno normalen), toda do nje se obnaša tako, kot da bi bila konj. Če ga vprašate, na čem jaha, bo v zadregi odgovoril, da na palici. Toda takrat, ko se je sam sebi prepuščen igral, je bil prepričan, da jaha na lepem iskrem konju. To »resnost«, to naivnost, s katero se otroci igrajo, si moramo pridobiti tudi mi za nastope na odru. Oderski odnos je namreč najvažnejši del našega dela, ki združuje v celoto vse delo našega sistema.

V resnici je seveda vse, kar nas na odru obdaja — oprema, predmeti, dogodki, ki jih doživljamo, besede, ki jih slišimo ali govorimo, ljudje, s katerimi pridemo v dotik — odvisno in ne odgovarja resničnosti, vse je zgrajeno, naučeno in le za tisto igro na oder postavljeno. Igralci in gledalci vedo že v naprej, da vse, kar se godi na odru, ne odgovarja resnici, da igralci le »igrajo«, da je delo le »igra«.

Vemo pa tudi, da bo naša igra toliko boljša, da bo predstava toliko bolje izpadla, kolikor bolj se nam bo posrečilo gledalce prepričati, da so dogodki na odru resnični, kolikor bolj bomo gledalca prepričali o resničnosti oderskega življenja, ki smo ga sami ustvarili.

S čim naj dosežemo na gledalca ta učinek? Predvsem se moramo sami obnašati do vseh odvisnosti in neresničnosti, ki nas na odru obdajajo tako, kot da bi bile resnične.

Vera v dogajanje na odru, ponašanje do odvisnih stvari, kot da bi bile neodvisne, to je sredstvo, s katerim ogreje igralca, ki ga obvlada, gledalce in s pomočjo katerega doživlja čustva, ki prevečajo vlogo in ki so gibalna sila njegovih dejanj, s katerim pa tudi istočasno naveže nase gledalce, da tudi oni doživljajo ista čustva.

To, da se obnašamo do tega, kar se godi na odru, kot do nečesa, kar se vrši v življenju, pridobimo z »upravičenjem«.

Brez upravičenja bi bila naša dejanja in besede na odru neupravičene, brezmiselne in za gledalca neprepričljive.

Svojo vlogo in osebe, ki z menoj na odru obstajajo, moram tako natančno poznati, kot poznam samega sebe in svojo okolico v navadnem življenju. Upravičenost to je tisto, kar daje trdno podlago pri ustvarjanju resničnih umetniških pojav. Le vloge in predstave, ki bodo na tej podlagi zgrajene, bodo prepričljive in bodo doživele uspeh.

Situacijo na odru pa »upravičeno« s proučevanjem one resničnosti, ki jo naj bi na odru predstavljali, in sicer s pomočjo ustvarjajoče domišljije, ki naj iz preštudirane materijala in iz opazovanja vsakdanjega življenja izbere posamezne, za dani primer potrebne poteze.

Zakaj pa smatramo odnos na odru za osrednjo točko našega šolanja?

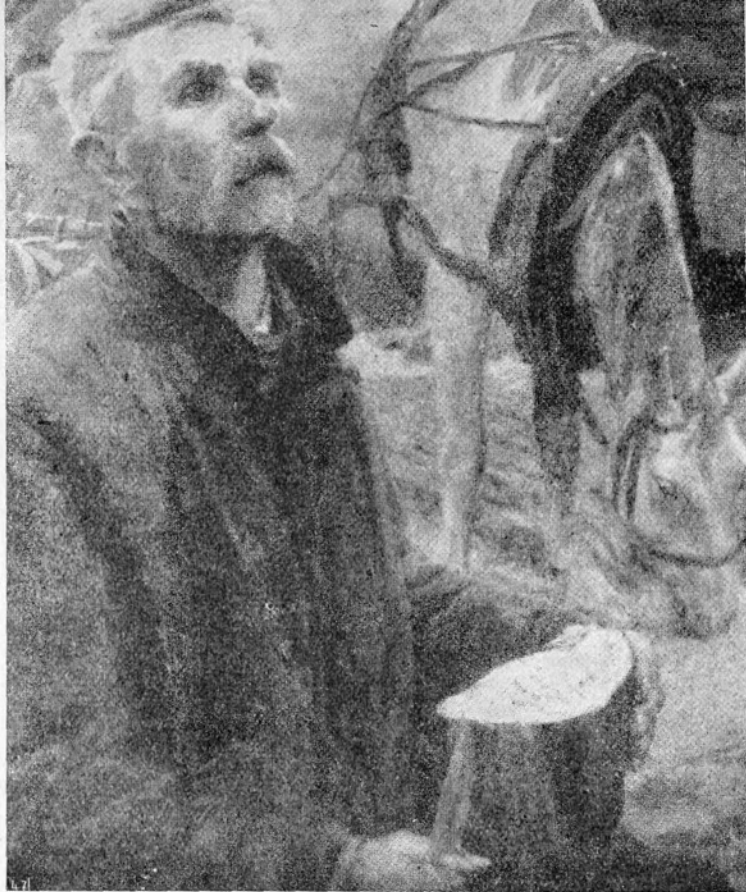
Zato, ker se sestoji vsaka umetniška pojava iz najrazličnejših odnosov do sveta, ki nas obdaja, ker je istotako vsaka vloga stkana iz odnosov. Če znamo te odnose pravilno določiti in jih obvladati, znamo v bistvu vsako vlogo pravilno igrati.

Nekaj vaj: Vzemite n. pr. stolček in najдите do njega odnos, kot da bi bil: 1. Čebelni panj.

2. Pasja koliba, mimo katere morate iti in v kateri je hud pes.

3. Košara, v kateri so sama izbrana in vabljiva jedila itd. Berite knjigo in se obnašajte, kot da bi brali nekaj resnično veselega in zabavnega ali obratno nekaj žalostnega.

Vodja tečaja naj te vaje opazuje. Če se mu zdi, da ste našli do določenega predmeta pravičen odnos in če sami



Kruh, ki so ga pridelale lastne roke...

čutite, da se recimo proti stolčku resno ponašate, kot da bi bila košara z jedmi, preidite na naslednjo vajo (stolček kot pasja koliba itd.).

Občutek, da ste na odru sami, četudi vas gleda publika.

V nadaljnjih vajah povečajte krog predmetov, do katerih hočete upostaviti oderski odnos, na ta-le način: Pojdite med poukom na oder, ostali tečajniki pa naj ostanejo v prostoru za gledalce. Na odru si predstavljajte, da ste v svoji sobi. Poizkusite priti s predmeti, ki vas obdajajo v tak odnos, kot da bi bili to predmeti, ki ste jih vajeni, skratka delajte v »svoji sobi«, kar pač že hočete: berite, pripravljajte se za neko vlogo, šivajte, pišite, izberite si kakršnokoli hočete delo, ki bi ga delali, če bi bili v resnici doma v svoji sobi. To vajo bomo imenovali »vaja za krepitev in razvoj občutka, da ste sami, četudi vas gleda publika. Nato si zamislite, da ste popolnoma sami v nekem gozdu. S pomočjo odgovarjajočega »upravičenja«, morate izpremeniti svoj odnos do predmetov, ki so ob vas. Do stolov se boste obnašali kot do grmov in dreves, tla na odru si boste predstavljali kot gozdna tla, posuta z odpadlimi smrekovimi iglami. Tu v gozdu delate kar se vam že poljubi: ležete, se sprehajate, premišlujete o kaki stvari itd. Potrudite se, da boste vso svojo pozornost koncentrirali na predmete, ki so značilni za prostor, na katerem se bo vršila scena in pa da se boste počutili kot da ste popolnoma sami (v navzočnosti publike).

Če smo se zmenili, da je oder gozd in če boste poskusili stopiti do tega gozda v resen odnos, boste sčasoma začeli misliti in čutiti, da ste zares v gozdu. Hodili boste okrog stolov in iskali gobe, našli žebelj in se čudili, kako je prišel v gozd itd.

Kot rezultat cele vrste takih upravičenj, bo nastal v vas pravičen odnos do okolice. Prepričani boste, da ste v gozdu, obnašali se boste kot človek, ki je v gozdu in s tem ponašanjem dovedli tudi gledalce do tega, da bodo dobili do odra tak odnos, kot da bi bil na njem gozd.

(Se bo nadaljevalo)

Našim sodružicam

Uvodna beseda

Današnje razmere po vsem svetu so skrajno resne. Kultura in civilizacija v kateri živimo je tik pred svojim koncem. Politiki, gospodarstveniki in znanstveniki, ki so do sedaj vodili človeštvo, ne vidijo nobenega drugega izhoda kakor vojno, ki bi pa pri današnjem stanju tehnike pomenila uničenje človeštva. Da je zabredel svet v to porazno stanje, je bilo mogoče samo, ker ni bilo dopuščenega sodelovanje ženam in delavstvu, saj pravi Avgust Bebel: »Žena in delavec imata skupno to, da se ju zatira.« Danes pa je tudi za ta dva skrajni čas, da zastavita vse moči za boljšo in pravičnejšo ureditev družbe. Slovenski pregovor pravi, da podpira žena tri vogale pri hiši, a pri veliki hiši lepše bodočnosti človeštva do sedaj ženi niso pustili sodelovati. Potisnili so jo v kot, odrekli ji pravico do sodelovanja pri vseh nalogah človeštva, pa zato tudi ni čuda, če se hiša, naše, da se bo to stanje korenito izboljšalo, je potrebno krepko delo vseh žena. Na vseh concili je treba poprijeti za delo, nobena

se ne sme izgovarjati, da so njene roke prešibke, da se njeno delo nikjer ne bo poznalo. Narod sestoji iz posameznikov in če je vsak posameznik na svojem mestu, če je vsak posameznik pravega kova, tudi narod ne more biti drugačen.

Ženske morajo v vseh bistvenih splošnih zahtevah podpreti prizadevanje moških, kar je posebno važno v današnjem času. Pri vsem tem pa morajo neomajeno vztrajati tudi pri vseh posebnih ženskih zahtevah, ki jih je prineslo žensko gibanje, pa tudi pri vseh zahtevah, ki se tičejo otrok, saj imajo posebno dolžnost braniti otroka, ki je meso njih mesa. Pri vseh teh zahtevah bo skušal nuditi sodružicam krepko oporo naš list, ki bo imel posiljal stalno žensko rubriko. Ker pa delo, ki sloni samo na posamezniku, ne more roditi uspeha, mora postati ta rubrika skupna last vseh. Zato pozivam vse sodružice k sodelovanju in jih vabim, da izrazijo tehtne misli v kratkih dopisih in jih pošljejo uredništvu. Družnost! — Milica.

Prepovedovanje in zapovedovanje

Ivan Cankar pravi iz svoje mladosti: »Mesar je imel pred hišo visoko skladovalnico napol obtesanih hlodov. To so bile slavne mesarjeve klade, naša radost in naše hrepenenje. Plezali smo po njih, se lovili, prevračali in padali; sonce samo se je smejalo našemu veselju. Še zdaj ne vem, kako da so nas neprestano in s toliko skrbjo podili s tistih lepih klad. »Janez je že spet na mesarjevih kladah!« Seveda je in zakaj bi ne bil? Stvari so na svetu, ki jih človeška pamet tudi z veliko težavo ne preudari do kraja. Zdelo se mi je, da so nam stari ljudje teh klad nevoščljivi, zato ker so prenerodni in prepusti, da bi plezali nanje. Najbrž sem sodil prav.«

Te Cankarjeve besede se dotikajo nad vse važnega poglavja v vzgoji, poglavja o nepotrebnem prepovedovanju. Nešteto je staršev, kojih vzgojno delo sestoji iz samega prepovedovanja in zapovedovanja, ki otroku sploh nobene svobodne kretnje ne privoščijo, ki mu predpisujejo sleherni korak do najmanjših podrobnosti. S sosodovimi

otroci mu ne dovolijo igranja, dasi nimajo za to nobenega pametnega razloga. Na travniku ne sme skakati, dasi ima časa dovolj in zro njegove oči tako hrepeneče tja na zeleno tratico. Ob potočku, ki je za vsakega otroka največja radost, si ne sme staviti mlinčkov in spuščati ladjic, dasi je voda tako majhna, da ne more v njej utočiti. Sleherni starši bodo našli v svojem vzgojnem načinu vse polno takih nesmiselnih prepovedi in zapovedi, ki brez potrebe zasenčujejo otroška leta. Otroci imajo neverjetno tenak občutek za upravičenost naših ukazov. Onemu, kar se jim zdi upravičeno in potrebno, se radi pokoravajo, dočim sprejmejo neupravičene in krivične ukaze vedno z notranjim odporom. Zato naj bodo starši pri svojih ukazih zelo previdni, naj ne prepovedujejo in zapovedujejo kar na slepo, ampak naj bo vsaka njihova prepoved res upravičena in utemeljena. Potem bodo tudi lahko pri vsaki svoji prepovedi neomajeno vztrajali, tako da bo tudi v tem oziru njihovo vzgojno postopanje dosledno.

ZA GOSPODINJE

Razni kruhi

Navadnega kruha se dela v sedanjih časih malo doma, razen na deželi, kjer se ne more vsak dan hoditi v prodajalno. Sicer ljudje večinoma kupujejo pekovski kruh, da si prihranijo delo, katerega je precej z mesenjem, vzhajanjem, peko itd. Temu ni ugovarjati, če se ve, iz kakšne pekarnice prihaja kruh.

Marsikatera gospodinja pa vendar-le čisto dela kruh doma. Posebno rada napravi kake posebnosti. Zato v naslednjem podajamo nekaj receptov za razne kruhe ob različnih letnih časih; nekateri od teh se približujejo že slaščicam.

1. Kruh z orehi in rozinami

- 4 kupice krušne moke,
- 4 žličice pecivnega praška,
- dve tretjini kupice sladkorja
- slabo žličico soli,
- 4 žlice raztopljene masti,
- dve jajci,
- $\frac{3}{4}$ kupice debelo zrezanih orehov,
- pol kupice enako zrezanih rozin,
- dve kupici mleka.

Presej skupaj moko, pecivni prašek, sladkor in sol. Dodaj orehe in rozine. Dobro stepi jajci, prida k prvi zmesi, potem pa primešaj mleko in raztopljeno mast. Stresi v krušno ponev, ki naj bo dobro na-



mazana. Nekatere kuharice rade rabijo za to olje. Potem peci.

2. Koruzen kruh z ocvirki

- dve kupici bele koruzne moke
 - pol žličice soli
 - mrzle vode po potrebi
 - kupico zdrobljenih ocvirkov.
- Presej moko s soljo, namoči toliko, da

bo testo gosto. Primešaj ocvirke, da bodo enakomerno razdeljeni. Dobro ogrej pecivno ploščo in kadar je vroča, vlivaj testo po žlicah nanjo. Peče naj se, da dobi lepo rumeno barvo.

Drug način je ta: Vzemi pol kupice več moke, da bo testo gostejše. Potem naredi z rokama lepe podolgate hlebčke, jih položi v dobro namazano plitvo ponev in peci v vroči pečici.

Ta kruh se servira gorak, tudi se lahko da mleko na mizo.

Namesto ocvirkov se lahko rabi ocvrta slanina, nalomljena na drobne kosce.

3. Koruzen kruh s kislim mlekom

- dve kupici koruzne moke
- slabo žličico pecivne sode
- žlico sladkorja
- $\frac{3}{4}$ žličice soli
- eno jajce
- dve žlici raztopljene masti
- dve kupici kislega mleka.

Presej moko, sodo, sladkor in sol skupaj. Stori to vsaj trikrat, da se dobro premeša. Dobro stepi jajce in ga dodaj, potem prilij kislo mleko in vse prav dobro stepi. Vsui v dobro namazano, ne preveliko ponev in peci v vroči pečici.

4. Orehov kruh

- dve kupici polne žitne moke
- pol kupice krušne moke
- $\frac{2}{3}$ žlice soli

Kramljanje o mnogorojenčkih

Mnogorojenčki so vedno izjemen slučaj, kajti žena rodi običajno le po enega otroka. Dvojčki sicer še niti niso tako redki, na 40 porodov pride povprečno en slučaj dvojčkov. Trojčki so pa že velika redkost, šele na približno 8000 do 11.000 porodov pride en slučaj trojčkov. Dve tretjini trojčkov umre v prvem letu življenja. Da so pa četvorčki skrajno redki, vidimo iz tega, ker pri nas Slovencih od l. 1929, ko je delavčeva žena Terezija Gorenc v Ljubljani rodila četvorčke, ni bil prijavljen noben slučaj četvorčkov. Statistika pravi, da pridejo četvorčki povprečno na 300.000 do 600.000 porodov; med 10 milijoni porodov so jih našli 118. Četvorčki ostanejo le redko pri življenju. Od petorčkov pozna vsa medicinska literatura do sedaj samo 28 slučajev. Skoraj vedno pridejo petorčki mrtvi na svet ali pa umrejo kratko po rojstvu, zato ni čuda, če štejejo kanadske petorčice, ki jih je uspelo ohraniti pri življenju, za svetovno čudo. Za šestorčke vedo do sedaj samo za dva verodostojna slučaja. Novejši od teh dveh je slučaj neke zamorke v Afriki ob Zlati obali. Šestorčkov se v obeh slučajih ni moglo ohraniti pri življenju. Sedmorčkov medicinska literatura ne pozna. Ohranil se je pa v nekem nemškem mestecu nagrobni kamen iz srednjega veka, na katerem priča napis in slika, da se je tam nekima zakoncema rodilo 7 otrok hkrati.

Nagnjenje za mnogorojenčke je v rodbinah dedno. V nekaterih knežjih rodbinah kaže rodovnik skozi stoletja vedno znova dvojčke. To nagnjenje za dvojčke se deduje v moški in ženski črti. Če se kje zakoncema rodijo dvojčki, zasledimo prav gotovo dvojčke v materini

ali pa v očetovi družini. Pri ženi, ki rodi dvojčke, se prav rad tak slučaj ponovi. Pri prvem porodu pa so dvojčki bolj redek slučaj, navadno nastopajo mnogorojenčki kot 3.—5. porod. Največ porodov mnogorojenčkov pade v dobo med 25. in 30. življenjskim letom žene, torej v dobo, ko je žena najbolj rodovitna.

Imamo prave dvojčke, to so oni, ki so nastali iz enega samega jajčeca in so zato v vseni popolnoma enaki. Pravi dvojčki so vedno istega spola, večkrat so deklice kakor dečki. Nepravi dvojčki so nastali iz dveh različnih jajčec. Zato ni treba, da so si podobni in so lahko tudi različnega spola. Nepravi dvojčki so večkrat dečki kakor deklice. Včasih se zgodi, da prideta enojajčna dvojčka zrastle na svet (siamska dvojčka). Zgodi se pa tudi, da se eden dvojčkov le deloma razvije in da ga nosi potem drugi dvojček v obliki zunanjosti ali notranje bule ali parazita s seboj.

Mnogorojenčki so vedno šibkejši kakor encrojenčki, zato ni čuda, če smatrajo še danes mnogi zamorski rodovi rojstvo dvojčkov za veliko nesrečo in jih takoj umorijo. Teža in velikost novorojenih dvojčkov je navadno daleč pod povprečjem, zato imajo tudi mnogo manj odpornih sil in je umrljivost pri njih precejšnja. Pogosto opazimo, da umre oba dvojčka istočasno, ne samo v otroški dobi, tudi v poznejših letih. Moški dvojčki kažejo večjo umrljivost kakor ženski, ki so že pri rojstvu na boljšem, kajti ženski dvojčki so redkeje mrtvorojenci kakor moški. Tudi pri mešanih dvojčkih je umrljivost manjša kakor pri moških. — Iz zgodovine sta najbolj znana dvojčka Romul in Rem, ki sta ustanovila Rim.

KNJIGE IN LJUDJE

Knjižni program Cankarjeve družbe za leto 1940

Občni zbor Cankarjeve družbe 27. aprila t. l. je določil, da se izdajo za l. 1940 za člane naslednje knjige:

1. **Koledar** za l. 1940 v povečanem obsegu 16 strani in z bolj raznovrstno vsebino kakor lani. (Spise za koledar je treba poslati Cankarjevi družbi najkasneje do 1. julija t. l.)

2. **Maksim Gorki, Karámora**. V tej povesti opisuje slavni ruski pisatelj človeka, ki se udeležuje v revolucionarnem gibanju, hkrati pa je policijski konfident. To globoko psihološko delo bo ugajalo vsem.

dve žličici in pol pecivnega praška
dobro žlico sladkorja
kupico zrezanih orehov
poldrugo kupico mleka

Presej skupaj krušno moko, sol in pecivni prašek, dodaj sladkor in še enkrat presej, vsuj to v polno žitno moko in primešaj orehe. Dolivaj polagoma mleko in ves čas mešaj, da bo testo lahko in mehko. Dobro namaži veliko ali pa dve manjši ponvi in peci v zmerni pečici.

Namesto orehov lahko vzameš kupico na polovico zrezanih rožin ali pa na manjše koščke zrezanih datljev. Vse drugo gre kakor po gornjem receptu.

5. Borovničen kruh

2 kupici moke

4 žličice pecivnega praška

pol žličice soli

slabo kupico sladkorja

dve jajci

kupico mleka

četrt kupice raztopljenega masla

kupico borovnic, pomešanih z dvema žlicama moke.

Presej moko, pecivni prašek, sol in sladkor. Dobro stepi jajci, jih dodaj, potem prilij mleko in maslo, nekoliko stepi primešaj borovnice in vse prav dobro stepi. Vsuj v

nizko, namazano ponev in peci v zmerni pečici.

Ta kruh narediš lahko tudi brez borovnic; v tem slučaju pa vzemi le dve žlici sladkorja.

Kjer koli je predpisano, da se preseje moka s sladkorjem, soljo ali s pecivnim praškom, je dobro, da se vse preseje vsaj trikrat, rajši večkrat.

KNJIŽEVNOST

KNJIŽNE NAGRADE CANKARJEVE DRUŽBE

Letošnji občni zbor Cankarjeve družbe je izrekel posebno toplo zahvalo vsem sodelavcem in organizacijam, ki so posamič ali kolektivno nabirali člane za CD, tako podružnici kovinarjev v Celju, s. Krištofovi v Mariboru in s. Selanovi v Ljubljani. Nadalje je sklenil podeliti knjižne nagrade marljivim zaupnikom: Prvo nagrado dobi s. Bahun iz Maribora, ki je sam nabral 160 članov. S. Kosmos Joško iz Hrastnika dobi knjigo Tuma, Iz mojega življenja, ss. Korimšek iz Trbovelj, Božič iz Celja, Hribernik iz Črne, Vuk V. iz Litije, Zupanc II. iz Griž, Gabrijel iz Ptuja, Bajd iz Kranja in Ule iz Zagorja dobe najlepši socialistični

3. **Hermann Wendel, Marseljeza**. To je zadnje, najbolj dovršeno delo, ki ga je končal pisatelj tik pred svojo smrtjo. H. Wendel, po rodu alzaški Nemec, združuje v sebi francoski duh in nemško kulturo. Znan nam je že po toplih opisih našega ljudstva. V tej knjigi pa opisuje življenje in menjajočo se usodo revolucionarne himne »marseljeze«, njenega pesnika Rougeta, burno veliko francosko revolucijo, »marseljezo« pod Napoleonom I., v juljski revoluciji, pod drugo in tretjo republiko in končno, ko

roman v svetovni literaturi: M. A. Nexö, Pelle Osvajalec. Sodrugi Stražišar V. z Jesenic, Noč z Javornika, Jure iz Ljubljane, Pečar iz Črnuč, Koren iz Šoštanja, Janko Fric iz Ruš pa dobe zadnjo, najlepšo, v usnje vezano izdajo »Akademске založbe« Prešernovih poezij.

S sklepom, da bo letos spet napredovala »Cankarjeva družba«, je predsednik zaključil ta občni zbor, ki je bil najlepši od vseh, kar smo jih doslej imeli.

Lanski koledar Cankarjeve družbe je vzbudil največje zanimanje v javnosti in v literarnih krogih, največ radi razprave Lojza Kraigherja o Cankarju. Oglasili so se k temu vprašanju H. Smrekar, Juš Kozak (v Ljublj. Zvonu), ki prinaša pohvalno oceno tudi o drugih lanskim izdajah CD) in zdaj tudi — Miroslav Krleža. Polemika se bo najbrže šele prav razvila. — Še enega ne smemo pozabiti: ob tej razpravi je spregovoril o koledarju CD celó kulturni urednik »Jutra«, ki se sicer vztrajno skozi vsa leta ogiblje, da bi kaj dobrega povedal o knjigah CD, ako jih sploh omeni.

Prvi francoski knjižničar. Vsak človek je rojen z nekim posebno močnim nagnjenjem, ki je tako izrazito kakor njegov nos. Nandé je bil že kot deček vesel vsakega lista ti-

»marseljeza« postane svobodoljubna pesem vseh ljudstev. Tako nam Wendlcova »Marseljeza« poda razvoj od velike revolucije do današnjih dni. Knjiga je še posebno pomembna, ko praznujemo to leto 150-letnico francoske revolucije.

4. Dr. Anton Dermota, Slovenski politični problemi. S to knjigo, ki bo obravnavala na poljuden način najbolj pereča vprašanja v slovenski politiki, se spominja CD 25-letnice smrti tega odličnega slovenskega publicista, politika in urednika »Naših Zapiskov« (glej današnji uvodnik!).

5. Milica Stupan, Težko vzgojivi otroci. Knjiga obsega 156 strani in člani jo dobe proti nizkemu doplačilu 5 din. To vzgojno delo priporočamo vsem proletarskim staršem, ker pisateljica v njem poljudno razlaga, kako je treba ravnati z otroci najrazličnejših temperamentov in nravi, kako je s tako imenovanim »vzornim«, ali lažnjivim, ali živahnim, jecljavim, občutljivim otrokom itd.

Izdal se bo tiskan prospekt knjig in se razposlal vsem zaupnikom.

Sodruzi in sodružice, na delo!

skanega papirja. Vrste črk so bile zanj pravljica dežela demonov, angelov in hudčev. Knjige je zbiral s strastjo, kakor da išče diamante. Knjige so mu bile vse na svetu. To je oblikovalo njegovo življenje in njegov značaj. Za vsako trditve je navajal citate, pri vsaki misli se je spominjal kakega modrijana. Pri večnem prebiranju je postal miren, skeptičen, mil in brez prepričanja. Ne prepira se, ljubi resnico, ker si nasprotuje, in pomiluje ljudi, ne da bi jih sovražil. Vsa preteklost in sedanjost se mu zdi boj prepričanih idiotov. — Rad ima družbo, ne mara pa vročih debat, ker je mnenja: če ljudje še tam, kjer zberejo svoje misli — namreč v knjigah — govorijo večinoma neumnosti, kako nesmiselno mora biti šele njihovo govorjenje! — Postal je knjižničar francoskega kardinala in državnika Richelieuja (v 16. stoletju) in po njegovi smrti Mazarina. Ustanovil je prvo javno knjižnico v Parizu, ki je bila poleg oxfordske in vatikanske tretja največja knjižnica na svetu. — Pri vsem tem se ni odtujil življenju. Nasprotno, prav radovedno je opazoval ljudi in postal je svetovalec francoskih državnikov. Spisal je tudi knjigo o državnih udarih in prevratih.

T O I N O N O

Kardinal Richelieu (izgovori: Rišljö), rojen 1585. in umrl 1642. leta je dolgo časa krmilil francosko politiko. Kakor je bil kardinal, je bil zelo posveten človek. Ko je prevzel vladu, je n. pr. pisal tedanjemu francoskemu kralju Ludviku XIII. tako-le pismo: »Njihovo Veličanstvo mora smelo gledati na stvari, ne sme se dati vplivati niti po interesih menihov niti nuncija, ki pozna samo interese papeža, ne pa interesov Nj. Veličanstva. Sploh, če bi se vsakdo brigal samo za svoj poklic, bi tudi krave bolje zredili.« Doma v Franciji je preganjal protestante, v drugih deželah jih je podpiral in ščitil — in sicer samo radi katoliške Španije, ki je bila tedaj zelo močna in ki jo je hotel on na vsak način oslabil. Tudi napram Španiji je vodil zelo zvižno politiko: na videz se je začasno zvezal z njenim kraljem Filipom IV., istočasno je pa dejal: Biti Francoz se pravi sovražiti Španijo!

Cvetje v bližini severnega tečaja. Na otoku Ellesmere, ki se približa severnemu polu do 650 kilometrov, so ugotovili priro-

dopisci 625 vrst rastlin, med katerimi jih 125 cvete. Še predno sneg prav skopni, se pokažejo prvi cveti, koncem avgusta pa začne zopet snežiti in s tem je tudi konec ljubkih rastlin...

DELA VSKA PROSVETA

Ljubljana. — Prosvetni večer »Vzajemnosti« in »Zarje« se je vršil 1. aprila v dvorani Delavske zbornice. Tudi ta prosvetni večer je lepo uspel. Otvorili so ga dramatikarji z uprizoritvijo 2. dejanja drame »Poptopljeni svet«. Zatem je sledil Seliškarjev »Zagovor« v sliki. Kakor vedno, so tudi to pot igralci bili nagrajeni s toplim priznanjem. Godba »Zarja« je odigrala tri na novo naštudirane komade. Prvič so pa nastopili mandolinisti, ki so svoje točke spretno odigrali, dasi še ne obstoje dolgo. Ta orkester vodi zelo agilni kapelnik g. Sitar. Zatem je predavateljica ga. Angela Vodetova govorila o dvojni morali. Večer je zaključilo Delavsko pevsko društvo »Cankar«, ki je nastopilo s svojim mešanim in moškim zborom, ki je zapel 5 pesmi.

Litija. — V nedeljo, dne 2. aprila je imela »Vzajemnost« svoj redni občni zbor. Udeležil se ga je tudi centralni tajnik. Društveni funkcionarji so podali svoja poročila, ki so bila soglasno sprejeta. Za predsednika

Najceneje in najbolj kupite

žimo, afrik, volno, kapok, gradl

za žimnice, blago za pohištvo in vse tapetniške potrebščine, impregnirano nepremočljivo platno za vozove in konjske pogrinjalke, predpražnike, kosove preproge in drugo pri

Prvi kranjski vrvarni in trgovini s konopnino

Ivan N. Adamič

Ljubljana, Sv. Petra 31, tel. 24-41

Maribor, Vetrinjska 20, tel. 24-54

Celje, Kralja Petra c. 33

je bil izvoljen Žužek Franc, namestnik Kos Tine, za tajnika Vuk Viktor, nam. Novak Tončka, za blagajnika Dečman Franc, nam. Nejedly Pavla. V odbor pa: Petje Jože, Kralj Edo, Logar Edi; v nadzorstvo pa: Vuk Rezi, Tomažič Lojze, Vgant Ivan.

Maribor. — Predavanje »O Franciji« je priredila »Vzajemnost« dne 29. marca. Predaval je s. C. Štukelj o potovanju po Franciji. Predavanje je bilo nadvse zanimivo. Predavatelj je živo orisal značaj in običaje francoskega naroda. Predavanje je bilo zelo zabavno, prav tako pa poučno. Predavatelj je žel za svoja izvajanja dolgotrajno odobravanje.

Borovnica. — Naša »Vzajemnost« je priredila Cankarjevo proslavo ob 20-letnici njegove smrti, da je s to prireditvijo počastila spomin našega največjega socialnega pisatelja in borca za pravico. Prireditve je obsegala nekaj recitacij iz njegovih spisov in nekaj dramskih prizorov. Žal pa so se te prireditve udeležili le delavci. V nedeljo, dne 9. aprila je dramski odsek uprizoril burko »Ljubezen in ljubosumnost«. Vsi igralci so podali svoje vloge odlično. Obisk je bil nadvse razveseljen. — Dne 15. aprila se je vršil članski sestanek. Centralo je zastopal s. Korošec, ki je v svojem govoru orisal misijo delavskega kulturnega dru-



Po zavzetju Barcelone so imeli sinovi v Španiji padlih italijanskih legionarjev pred Mussolinijevo palačo častno stražo

štva ter spodbujal navzoče še za agilnejše sodelovanje v društvenem življenju.

Pobrežje pri Mariboru. — Redni letni občni zbor del. izobraževalnega društva »Vzajemnosti« se je vršil 2. aprila v društvenih prostorih pri Renčlju. Razen članov s Pobrežja, so bili navzoči tudi s. Korošec za centralo, zastopnik mariborske in tezenske »Vzajemnosti« ter zastopnik del. kolesarjev. Pred pričetkom občnega zbora je pevski zbor »Vzajemnosti« s Tezna zapel »Delavski pozdrav«. Občni zbor je otvoril in vodil predsednik s. Strnad. Po poročilih društvenih funkcionarjev je zbor pozdravil s. Korošec v imenu centrale, nato pa s. Petejan v imenu mariborske, s. Vešligaj pa v imenu tezenske »Vzajemnosti« in s. Mino-draž v imenu podružnice I. del. kolesarskega društva na Pobrežju. Po vzpodbujalnih besedah govornikov je sledila debata, v katero so posegli razni sodrugi, ki so dajali pobudo za bodoče delo. Posebej se je poudarjalo potrebo po čim tesnejšem sodelovanju med sosednimi društvi »Vzajemnosti« in ostalimi delavskimi organizacijami.

Studenci pri Mariboru. — Naša »Vzajemnost« je dne 15. in 16. aprila v dvorani gostilne Špуре vpriporila Angela Cerkvenika tragedijo »Očiščenje«.

Hrastnik I. — V nedeljo, dne 9. in dne 16. aprila (ponovitev) je uprizorila hrastniška »Vzajemnost« I (rudarji) v dvorani Kon-zumnega društva znano krasno dramo »Golgota«. Igro so igralci odigrali na Vel. nedeljo z velikim uspehom in odlično zas-edbo, zato se je vpriporitev na splošno željo občinstva morala ponoviti v nedeljo, dne 16. aprila.

Trbovlje. — V četrtek, dne 27. aprila se je vršil redni občni zbor »Vzajemnosti«. Udeležilo se ga je lepo število članov. Občni zbor je otvoril in vodil dolgoletni pred-sednik bivše »Svobode« in sedanji pred-sednik »Vzajemnosti« s. Jakob Klenovšek. V društvu delujejo pevski zbor, dramski odsek in šahovski klub, ki šteje sedaj 17 članov. Posebno dobro pa posluje društvena knjižnica, kjer je vpisanih 114 članov. Dramski odsek je vpriporil v tekočem poslovnem letu 9 iger, priredil en prosvetni večer ter Miklavžev večer. Pevski odsek je nastopil dvakrat. Po izčrpnih poročilih funkcionarjev je s. Korošec, ki je zastopal centralo, govoril o važnosti udejstvovanja delavcev v delavskih kulturnih organizacijah, podčrtil stremljenje centralnega odbora za doseg čim popolnejše urejenosti kulturnega dela. Pri volitvah odbora je bil zopet izvoljen za predsednika s. Jaka Klenovšek, župan trboveljske občine. — Dramski odsek je dne 23. aprila ob 8. uri zvečer vpriporil v dvorani Delavskega doma vese-loigro s petjem »Cigani«. Pevske točke je spremljala delavska godba. Ta vpriporitev je bila kot jubilejna predstava za dvajset-letno sodelovanje ss. Pauška Ivana in Tržana Ivana. Agilni igralec s. Tržan Ivan je obenem proslavljal tudi 100. nastop kot diletant na delavskem odru. Obema jubilan-toma naše iskreno priznanje!

OPOZORILO VSEM DRUŠTVOM »VZAJEMNOSTI«. — Delavsko kulturno društvo »Vzajemnost« I. v Hrastniku priredi v ne-deljo, dne 2. julija 15. letnico obstoja pev-skega zbora. Na to proslavo bodo povabljena vsa društva »Vzajemnosti«, predvsem pa pevski zbori in vsa sorodna društva.

Prosimo, da društva ne določijo za ta dan svoje prireditve. Glavni odbor.

Ptuj. — Redni občni zbor »Vzajemnosti« se je vršil dne 20. aprila t. l. v društvenem lokalu v Panonski ulici. Pred otvoritvijo občnega zbora je zaigral tamburaški zbor. Glavni odbor je zastopal s. Korošec. Kakor še nikoli doslej, je bil ta občni zbor dobro obiskan in so poročila in razprave o delo-vanju in bodočih potih pokazala stvarno, resno, oživljenje in vzpodbujajoče delo. — Poročila predsedstva, tajništva, blagajništva in odsekov so bila pregledna. Iz poročil je bilo razvidno, da je društvo imelo 4 predavanja, priredilo dva prosvetna večera in dve drugi prireditvi. Društvo ima dva odseka in sicer pevski zbor in tamburaški odsek ter knjižnico, ki je izposodila obisko-valcem knjižnice 395 knjig, nabavila pa 34 novih knjig. — Članstvo je pazljivo sledilo poročilom društvenih funkcionarjev in po-segalo tudi v debato. Lepo uspeli občni zbor je zaključil nastop tamburaškega zbor-a.

Sv. Lovrenc na Pohorju. — »Vzajemnost« je imela občni zbor dne 2. aprila. Društvo ima dramski in tamburaški odsek, ki sta pridno delala, v kolikor so bile dane raz-mere za poglobitev in širjenje delavske izo-brazbe in zavesti. Večjih prireditev ni bilo. Kajti brezposelnost, ki je med našimi ka-mnoseškimi delavci stalen gost, je huda nasprotnik vsakega kulturnega dela, ki zahte-va tudi sicer mnogo materijelnih žrtev. Pa vkljub vsem težočam se je novi odbor iz-rekel za čim živahnejše delo v bodoče. S. Korošec, ki je zastopal centralo je navzo-če bodril in vzpodbujal, da kljub oviram pridno delajo za povzdigo kulturnega udej-stvovanja v delavski kulturni organizaciji.

Malinovec

oranžado, limonado in razne vrste marmelad
nudi v najboljši kvaliteti

Potnik in drug

družba z. o. z.

Ljubljana, Metelkova ulica 13



Domača žganjarna in destilacija

„Jelen“

Velika zaloga vseh vrst pristnega domačega žganja.
raznih likerjev, ruma, malinovca, vermoutha itd. na
drobno in na debelo. Dobro blago! N zke cene!

Ivan Zaletel

Št. Vid nad Ljubljano - Telefon 710

Parna pekarna

**TUŠAR
FERDINAND**

Ljubljana, Medvedova ulica 30

Telefon 23-98

Pri nakupu zahtevajte se znamko, PAX'

Pod to znamko dobite ceneno in v dobri kva-liteti vse vrste namiznih sveč, nagrobne lučke, stearinske in voščene (oltarne) sveče. Na za-logi imamo stalno voščene nagrobne sveče, bakle, čebelni vosek, parafin, stearin, dušice, kadilo itd. Kupujemo čebelni vosek in voščeno satje po dnevni ceni.

Svečarna, PAX', Kopač & Stele

družba z o z, Ljubljana, Celovška cesta 14

Ne držite gotovine doma, kjer ni nikoli
varna! Vložite jo z zaupanjem v največji
domači denarni zavod

Ljubljansko kreditno banko

na vložno knjižico ali tekoči račun, kjer
se Vam obilno pomnoži z obrestmi.

Če potujete v inozemstvo, Vam kulantno
preskrbi tuje valute, čeke, akreditive in
jih obračuna po najboljših dnevnih tečajih.

- Vaše dragocenosti, dokumente, oporoke
in pod. lahko shranite v ognja in vloma var-
nih tresorjih banke, kjer dobite v najem
safes-predalčke za letno Din 60'- do 120'.

- Banka ima svoje podružnice v Beogradu,
Celju, Kranju, Mariboru, Ptuj, na Rakeku,
v Slovenjgradcu, Splitu, Šibeniku in Zagrebu
ter izvršuje najkulantneje vse bančne posle.
Doslej je zavod zbral že nad 150.000.000'-
din novih vlog, ki so v stalnem porastu,
kar služi v najboljše priporočilo in
v dokaz velikega zaupanja vlagateljev.



TOVARNA

BONBONOV

IN PECIVA

ŠUMI

LJUBLJANA

USNJATA GALANTERIJA

OGOREVC ANTON

LJUBLJANA

JEGLIČEVA ULICA

Izdeluje ženske torbice,
listnice in druge kožnate

izdelke po zadnjih vzorcih

Erklavec Gustav

LJUBLJANA - MOSTE
KODELJEVO ŠTEV. 10
Povšetova 47

*Trgovina na veliko in malo
s kislim zeljem in repo last-
nega proizvoda, datie s
krompirjem in deželnimi pri-
delki. - Cene konkurenčne!*

Brzjavke: Erklavec Ljubljana Moste
Telefon interurban št. 25-91

*J. Blasnika nasl.
Univerzitetna tiskarna d. d.*

Ljubljana

Breg 10 in 12 - Telefon interurban 2119

Offset tisk - Litografija - Tiskarna - Kartonaža

Kvalitetni tisk! - Nizke cene!